T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Yöneticisi
Prof. Dr.İlhan TOKSÖZ

BASKETBOL SPORCULARININ ANTRENÖRLERİNİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Aykut GÜRKAN

Referans no: 10578220

EDİRNE – 2023

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Yöneticisi
Prof. Dr.İlhan TOKSÖZ

BASKETBOL SPORCULARININ ANTRENÖRLERİNİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Aykut GÜRKAN

EDİRNE – 2023

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans dönemim boyunca bilgisiyle ve tecrübesiyle katkıları için tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İlhan Toksöz'e, istatistiksel analizleri yapan Sayın Prof. Dr. Necdet Süt'e teşekkürlerimi sunuyorum. Bu zorlu yolda bana psikolojik olarak destek olan psikolojik danışman Aytül Gürkan'a ve ankete katılan sporcu bulma konusunda destek olan sevgili Beden Eğitimi ve Spor öğretmeni Uğuray Gürkan'a teşekkür ederim. Ek olarak bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde pay sahibi olan gönüllü sporculara da teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ VE AMAÇ……1

GENEL BİLGİLER……2

SPOR……..5

SPORUN ÖNEMİ…….6

TOPLUMSAL AÇIDAN SPOR……...…7

ETİK……...…7

ETİK VE SPORTMENLİK İLİŞKİSİ……....…8

ETİK VE AHLAK……....…9

SPORDA ETİK…….....…9

AHLAK……...….11

SPORDA AHLAK……...…11

EMPATİ……...…12

FAIR-PLAY……12

SPORTMENLİK……13

SPORTMENLİĞİN ÖNEMİ……15

SPORTMENLİK DIŞI DAVRANIŞLAR……15

SPORTMENLİK DIŞI DAVRANIŞLARA NEDEN OLAN FAKTÖRLER…...17

ANTRENÖR……..……18

ANTRENÖR DAVRANIŞLARININ ÖNEMİ……...……18

GEREÇ VE YÖNTEMLER……...…21

BULGULAR……....…24

TARTIŞMA……34

SONUÇLAR……..……..38

ÖZET……...…40

SUMMARY……43

KAYNAKLAR……....45

ŞEKİLLER LİSTESİ…….……52

ÖZGEÇMİŞ……....…53

EKLER

GİRİŞ VE AMAÇ

Daha önce yapılan çalışmalarda antrenörlerin mesleki etik ve ilkelere uyma düzeylerini sporcu görüşlerine göre değerlendirdikleri görülmüştür (1).Bu çalışma da ise; basketbol sporcularının antrenörlerin sportmen davranışlarını inceleyip değerlendirilecektir. Bu çalışma; değerlendirilmeye alınan sporcuların antrenörlerinin hangi durumlarda sportmen davranış gösterip, göstermediğini ortaya koyacaktır. Ülkemizde genel olarak hangi tipte antrenör olduğunu ve bunun sporculara nasıl yansıdığı araştırılıp, geliştirmeler sunulacaktır. Antrenör, bilimin gösterdiği yolda sporcusunun başarısı için gerekli olan bilgileri içselleştiren, daha sonrasında bu bilgileri spor yetenekleri ve stratejileri ile bütünleştiren ve farklı karakteristik hallere sahip bireylere uygulayabilen kişi olaraktanımlanmaktadır. Antrenörün organize yeteneği yüksek, iletişimi kuvvetli bir yönetici ve sporcusuna sorumluluk vermesini bilerek yeteneğini ortaya çıkaraneğitmen olmasının da önemli olduğu söylenmektedir.

GENEL BİLGİLER

Spor; bireylerin iş dışı dünyalarının ve hayat karmaşasından bir anlığına da olsa kurtulup başka yerlerde, başkalarıyla düşüncelerini paylaşıp, keyifli vakit geçirdiği bir ortam olarak görülmektedir. Bu pencereden sporun bizlere vermiş olduğu imkân sayesinde sosyalleşme imkânlarımızın arttığı söylenebilir. Spor, fiziksel hareketler bütünü olarak görülmektedir. Kişilere bireysel ve takım odaklı çalışmalarla tüm hisleri vermesi ile kişilerin kuvvetli bir iletişim yaratmaktadır (2).

Geçmişten bu günümüze spor;hedefleri açısından birçok değişime uğramıştır. Başlangıçta gösteri hedefi olan spor günümüzde ticari menfaatli işlere dönmüştür. Bu değişim ile sporun değerlenmesini oluşturarak, sportmenlik dışı yollara müracaat ederek galip gelme fikrinin meydana gelmesine olanak sağlamıştır(3).

Sporda ün artışı ile galip gelme isteği doğru orantılı olmuştur. Galip gelme isteği bazı zamanlar sporcuları ya da sporla ilgilenen tüm kişileri negatif davranışlara yönlendirmektedir. Bu doğrultuda spor özünden uzaklaşmış hale gelmektedir. Bu artışa istinaden ticari ve siyasi beklentilerin sık sık gündeme gelmesi, ahlaki davranışlarımızı olumsuz yönde etkilemektedir. Amatör olarak da pek çok takipçisi olan spor özünün, profesyonellik karşında bu sebeplerden daha çok etkilenmesiyle hep geriye gitmektedir (4).

Sporun hedefi bireyin ruhen ve bedenen sağlığını korumak, bireyleri birbirleri ile kaynaştırmaktır. Spor kişisel bir iş ve sağlıklı bir topluluk için elzem olmasının yanında toplumsal barışı oluşturmanın da vasıtasıdır. Pedagojik açıdan, insanın fiziksel, zihinsel ya da psişik gelişimini etkilemesi umut edilen spor; bugünlerde spor ahlakına uygun olmayan hareketleri öğrenme ve gösterme ortamına dönüşmektedir. Spor alanlarında karşımıza çıkan negatif olayların azaltılması ve kökünün kazılmasına yönelik araştırmaların daha fazla yasalarla ve kurallarla sağlanmaya çalışıldığını, bütün unsurların genç yaşta öğrenilebileceğinden çocuklara küçük yaşta bunun eğitiminin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Günümüze baktığımızda, çoğu alandaki ilerlemeler ve yeniliklerle beraber sporda da giderek büyüyen bir değişim görülmektedir. Spor, amatör bir temel ile oluşmasına rağmen profesyonelleşmeye yönelik adımlar ile daha çok olanak bulmaya başlamıştır. Spor, insan hayatında sağlıklı hayat alışmışlıkları getirmesinin yanı sıra, kimi zaman bünyesinde bulundurduğu mücadele biçimi sebebi ile etik ve sportmenlik dışı hareketlerin ortaya çıktığı bir platform olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Bu negatif durumun daha da beteri bu tutumlar bazı medyacıların ve holiganlığın da etkisiyle bazı kişilerce hayatın içerisindeki doğal, maraton davranışlar olarak görülmektedir. Bu bağlamda özellikle gençlerin yanlış ve hatalı davranış örneklerini ayırt etmeleri önemlidir (5).

Sporun bu galip gelme arzusu ile bireylerde sportmenlik dışı davranışların meydana gelmesinin engellenmesi için eğitimde sportmenlik konusu oldukça önemli hale gelmektedir. Spordaki ahlaki hareketleri yönlendiren birden fazla etkenden biri olan empati yeteneği, sporcularda geliştirilmesi gereken en kritik özelliklerinden birisidir. Eğer bir sporcu duygudaşlık yeteneğini yükseltebilirse bu direkt bireyin sportmenlik algılamasını arttıracak ve sporcuda gelişen bu nitelik sayesinde birbirleri ile etkileşim içinde bulunan rakip sporcu, seyirci ve hakemin üstündeki etkiler de pozitif yönde olacaktır(6).

Sportmenlik temelinde kurallara bağlılık, rakibe saygıyı amaçlamaktadır. Bunun yanında, bir müsabakada ya da maçta centilmenlik göstermiş olmak, kazanma ya da kaybetme de ölçülü davranışlar göstermeyi vurgulamaktadır. Bu davranışlar, sporcular, antrenörler, hakemler ve taraftarlarda da umulmaktadır(7).

Sportmence tutumlar müsabakaların ya da maçların zevkini yükselten, sporcular, koçlar, hakemler ve seyirciler gözünden olumlu etkiler oluşturan biçimdir. Sportmence davranışların gösterilmesi spor aktivitelerine katılmış olan bütün insanları saygı alanında bütünleştirir, çatışma ya da kavgaları önlemektedir. Toplumun beklenti alanının tam ortasında durmuş olan ve başarısızlık halinde devletini iyi temsil edemeyeceği, antrenörünün negatif etkileneceği, seyirciler tarafından takdir edilemeyeceği, sponsor bulamayacağı, kulübünün başarısız olacağını, basında fazla görünmemesi gibi endişeler besleyen sporcunun adil oyun ögelerini yok sayması bir çıktı gibi okunabilir. Başarı odaklı spor alanında ne antrenmanlarda, ne antrenör eğitimlerinde, ne de buna yakın alanlarda adil oyuna özendirici çabalar ne yazık ki görülmemektedir. Adil oyun araştırmalarının oyuncuları kesin kazanım baskısıyla bekleyen grupların tesirinde kalmayacaktır, etik donanıma kuşanan bir genç neslin geliştirilmesine olanak sağlaması gerekmektedir. Adil oyun davranışları maçların kalitesini arttıran, oyuncular, antrenörler, hakemler ve seyirciler gözünden olumlu etkiler oluşturan bir olgudur. Adil oyun davranışlarının gösterilmesi spor etkinliğine katılmış olan bütün kişileri saygı perspektifinde bütünleştirir ve çatışmaları önler (8).

Spor ve ahlaki ilkeler birbirleri ile dolaylı bir şekilde bağlantılıdır. Günümüzde profesyonelliği son derece kabullenmiş sporcuların ve antrenörlerin sayısının artış da olması ve taraftarların takımlarına galip gelme baskısı yapması, galip gelme adı altında spor müsabakalarında farklı farklı sportmenlik dışı davranışların artışına sebep olmuş ve bu davranışlar da sporda ki bozulmalar ortaya çıkmıştır.

Sporun gayesi, sportmen bir şekilde rekabet etmekken bu günlerde bireysel başarı; vasıta olarak görülmekten ziyade amaç haline bürünmüştür (9).

Müsabakalarda çok sık karşılaşılan ahlaki yanılma ve sapmalara karşı insanı isyanı simgeleyen ve bütün evrene yayılmış olan bir sesleniş olarak adil oyun kavramı ile bütünleşir.

Sporda antrenör, sporcu lideri konumundadır. Antrenör-sporcu bağlantısı geliştikçe karşılıklı pozitif iletişim büyümekte ve oyuncudan koçuna, koçundan da antrenörüne pozitif bir etki gerçekleşmektedir. Bu açıdan elzem ilkelerden olan sportmenlik ve adil oyun hareketleridir. Sporcunun sportmenlik hareketlerini derinlemesine benimsemesi spora yapılmış olacak en değerli katkılardan olacaktır. Antrenör davranışları sporcunun performansını ve farklı farklı psikolojik özelliklerini etkilemektedir. Etkili bir antrenör

muvaffakiyetli bir başarım gerçekleştirebilen ve oyuncularından pozitif psikolojik geri dönüşler alabilen antrenördür. Bu sebeple, etkili bir antrenör, etkili liderlik davranışları göstermeli ve gösterdiği bu davranışlar aracılığıyla sporcuların performansını ve psikolojik özelliklerinin doruk noktası bir biçimde etkilemelidir.

SPOR

Spor, çok yönlü olduğundan birçok farklı tanımı vardır, farklı yazarlar tarafından farklı fikirlerle açıklanmıştır. Buna neden olan etmenler ise, spor kavramının sahip olduğu branşlar, amaçları ve muhtevaları değişik biçimde ele alınıp, farklı bir şekilde değerlendirilmesidir (10).

Spor, bir kişinin tüm yeteneklerini karşısındakine ve kendisine göstererek gerçekleştirmiş olduğu rekabet biçimdir. Sporun altyapısında rekabet ve yarışma yatmaktadır. Spor, birey ve toplumda karşılıklı etkileşim sağlar ve bu etkileşimle saygı ve barışı kazandıran bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır (11).

Her çağda spor yapılmakta olan sosyal bir etkinliktir. Spor hızlıya, kuvvetliye varabilmek amacıyla yapılan büyük bir mücadele ve aynı zamanda temel ilke ve kurallarla yapılan bir oyundur. Bir eğitim vasıtası olmuş olan sporun, toplumun tüm fertleri tarafından kullanılmakta olduğu gün gibi ortadadır (12).

Spor, bireylerin bir bütün olarak sağlıklı olmayı hedefleyen ve belirli kuralları ile galip gelmek için karşısındakiyle mücadeleyi gerektiren hareketlerdir(13).

Spor, bireylerin yaşamında yaptıkları işlerin dışında kalan vakitlerde, belli bir hedefe varmak için yapılan beden hareketlerinin tümüdür.Spor bir iletişim vasıtası olduğu yanı sıra aynı zamanda da barışın ve huzurun da simgesidir (14).

Spor, hayatta kalmak ve hayatını devam ettirebilmeye dayalı, farklı hedeflerle yapılmakta olan ve ilk insanlardan bu günümüze kadar varlığı bilinen, başka uygarlıklarda izler bırakmış olan bir kavramdır (15).

Spor kavramı; ilk çağlardan bu yana bireylerin hareket etmesiyle başladığı bilinen bir olgudur.İlerleyen zamanlarda ise fiziksel hareket yeteneği, hayatta kalmak adına son derece önemli hale gelen bir güç gösterisi olmaktadır (16).

Sporun bireyleri toplumsal ve bireysel gelişim boyutundan elzem bir noktada tesirine aldığı ve bazı avantajlar barındırdığı ortaya konulmaktadır. "*Spor; barış, hoşgörü, eşitlik,disiplin, erdem, hak, hukuk, mutluluk, sevgi ve saygı gibi insan onuruna yakışan kavramları içerdiği için hüzün, keder, stres gibi yine insani özellik taşıyan kavramları da bünyesinde barındırmaktadır*." (17).

Sporun genel hedeflerinden bazıları da; erdem sahibi, ahlaki ilkelere değer veren, hayatında mutlu, sağlıklı ve bir şeylerin üretimini yapabilen bir gençlik yetiştirebilmektir. Spor genel algoritmasıyla başarma, kazanma, galip gelme olarak dile getirildiğinden, kurallar dahilindeki fiziksel temasa izin verilmektedir. Sportif ortamda amaca yönelik tüm hareketleri rakip tarafından bir engelleme ile karşılaşmakta olacaktır. Sporun sayesinde zihnen ve fiziken rakiplerini yenerek tatmine kavuştuğu söylenebilir. Spordaki saldırganlık problemi; sporcunun özelliklerine, antrenörün verdiği taktiğe, seyirci ve medya baskısına ilişkin artışta söz konusu olabilmektedir. Spor müsabakalarının gayesi, centilmence yaşamak ve galip gelirken sporcuları, antrenörleri, yöneticileri, taraftarları ve toplumları birbirine bağlamak ve bağları kuvvetlendirmek olmaktadır. 21. yy. da teknolojinin gelişim göstermesi açısından spor da bundan etkilenmiştir. Spordaki bu bozulma sporun özünde bulunan aşırı galip gelme isteğinin etkisi gözler önüne gelmektedir. Spor ve rekabetin temelini benimsemiş bireyin, müsabakalardaki haksız başarı elde etmeye karşı olması elzem bir mesele olarak görülmektedir. Günümüzde spor dünyanın ilgisini çekmiş, yaşamın tüm yönleri ile bağlantılı insani bir eylem olarak görülmektedir. Sporun belli bir açıklamasını yapmak gerçekten çok güçtür.

SPORUN ÖNEMİ

Spor, faaliyette bulunanlar gözünden kazanmaya ilişkin teknik ve fiziksel bir gayret; taraftar gözünden ise yarışmaya dayalı görsel açıdan zengin bir süreçtir (18).

Fiziksel dayanıklığı geliştirmeyi hedefleyen, yarışma, oyun ve rekabet anlayışın önemli olduğu fiziksel bir aktivitedir (19).

Spor psikologlarına göre; bireylerin topluma uyum sağlamasını kolaylaştıran, aynı zamanda psikolojik ve fiziki olarak sağlıklı ilerleme oluşmasını destekleyen bir kavramdır (20).

Uluslararası boyutu ile yorumlandığında spor; bütün evrende milyonlarca birey tarafından izlenilmekte ve uygulanmaktadır. Spor, toplumsal, iktisadi ve kültürel büyümenin temel ölçülerinden biri durumundaki bireyin fiziki ve psikolojik sağlığını düzeltmek ve yetenek kazandırmak hedefiyle bireyin mücadelesini yükseltmek için önceden belli kılınmış belirli noktalara göre rekabet etmek ve yarışarak üstünlük sağlama amaçlarına yönelik birçok boyuta sahip aktivitelerdir (21).

İnsanın ruhsal ihtiyaçları çoğu vakit değişiklik göstermektedir. Bu da insanların ruhsal durumlarını etkilemekte ve onların yaşamlarını sürdürebilmeleri halinde yönler belirlemektedir. Bu sebeple insanların spora yönlendirilmeleri ve devam etmeleri sürecinde ruhsal olarak mutlu hissetmelerinin onların spor yaşamında da elzem bir sorumluluğu üstlendiği söylenmektedir (22).

TOPLUMSAL AÇIDAN SPOR

Spor, toplumdaki insanları kültürel olarak birleştirmeye yönlendirmesi, sosyal davranış ve ilişkileri dilenen düzeye getirmesi boyutundan elzem öneme sahiptir. Spor, kültürün bir bileşeni olarak, bireylerin ve toplulukların fikir ve hareketlerini biçimlendirmekte ve başka kültür bileşenlerini etkileyerek milli değerleri kazandırmaktadır. Spor aktiviteleri içerisinde görülmüş olan beden hareketleri toplumsal davranışlara da yansımaktadır (23).

Bu günlerde toplulukların spora olan tutumları, o toplulukların genel halini ve düşüncesini yansıtmaktadır. Sporda gelişmiş ülkeler aynı vakitte ileri ve modern ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

ETİK

Etik, bir topluluk ya da bir bireyi nelerin iyi ya da kötü olduğuyla ilişkili yönlendiren ahlaki ilkeler ve değerlerin tümü olarak açıklanmaktadır. Etik ilkeler, karar alma ve iletişim oluşturma benzeri hallerde kötü ya da iyi kavramlarla ilişki içerisindeki normların oluşmasını sağlamaktadır (24).

Ahlaki hareketlerin kurallarını belirleme, ilkelerini şifreleme açısında bir teşebbüs olarak etik fikrinin, bir biçimde tüm kültürlerde varlığını gösterdiği bilinmekte, felsefi anlamda ise Yunan'da 5. yy'da Sofistlerle boy gösterdiği görülmektedir (25).

İnsanoğlu hayatının her zamanında davranışlarının kötü ya da iyi olmasını belirleyen bir ahlak felsefesini ortaya koymuştur. Bu sebeple birey, her vakit ahlak felsefesinin tam orta noktasında bulunmuştur(26).

Böylelikle etik başlı başına felsefik bir araştırma ortamı olarak gün yüzüne çıkmış ve birey işlerinin merkezine almıştır.

Etik, bireyler arasındaki ilişkilerin etkilenmesine neden olan değerleri, ahlaki boyuttan olur veya olmaz; yapılabilir veya yapılamaz olarak belirten davranışların özelliğini ve bunların altyapısını araştıran çalışma ortamı kapsamında düşünülmektedir(27).

Etiğin hedefi araştırıldığında birçok alt hedefin meydana çıktığı anlaşılmaktadır. Bunlar; ahlaki huy boyutundan birey pratiğini tanımlamak, ahlak tarafından sınırları belirlenmiş eleştirel bir bilinç geliştirmek, etik sözlük ve altyapı oluşmasını sağlayarak eleştirmek, ahlaki işin bireyin zorunlu bir özelliği olduğunu belirtmek, bireyin başka bireyleri sevmesini öğretmektir (28).

ETİK VE SPORTMENLİK İLİŞKİSİ

Spor, tabanı etikle doldurmuş ve geleneksel bir pratik olup kişi, toplum ve gelenek çerçevelerinde çok değişik boyutlarda tanımalara sahiptir (29).

Sportmenlik belli kurallarla bağlantılıdır, sporun içinde bulunan etik davranışlarla içselleşir ve sporun temelini benimseyerek etik tutumların neler olduğunu bu etik tutumların nasıl yapılacağını anlatmaktadır.Sporun büyümesine katkıda bulunan etmenlerden biri olan spor etiği; bu platformunun içinde görev alanların sorumluluklarını taraf tutmadan ve saygı çerçevesinde adil oyuna uygun etik ilkelerle gerçekleştirmelerini sağlayacak ögeleri içermektedir.

Spor etiği olgusu da sporun bir iş kapısı, para kazanma vasıtası olarak öne gelmesiyle önemini daha da yükseltmiştir. Sporu iş olarak yapan ve spora yön veren insanların etik kurallara dikkat etmesi şarttır (30).

ETİK VE AHLAK

Kelime anlamı, “ahlak bilimi” olarak söylenen etik (TDK, 2021) bireyin hareketleriyle bağlantılı kullanılan ahlak terimleri ve bireylerin ahlaki tutumları yer edinmektedir(31).

Günümüze kadar etik kavramı çok sık tercih edilmeyen bir sözcük olmasına karşın son zamanlarda bu kavram gerek tıp haberlerinde, gerek spor, gerekse de siyasette sıklıkla karşımıza gelmektedir. Fakat çıkan haberlerde etikle birlikte ahlak kavramının da sıklıkla kullanıldığı ve eş anlamlı gibi görülerek birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (32).

Bireylerin hem birbirleriyle hem de topluma karşı sorumluluklarını planlayan ve aynı vakitte birey hareketleri sayesinde bir arada yaşamayı devam ettiren kurallarının tümüdür (33).

Toplumsal karakterin biçimlenmesinde, içerisinde olduğu toplumun üretim biçimi, teknolojisi, jeopolitik konumu, iklimi, dili vb. gibi birden çok etmen sınır nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim, sağlık, hukuk vb. kurumlar sosyal kişiliğe bağlı kalarak oluşmasına karşın etkileşim ve farklılık özelliklerinden sebeple toplumsal karakteri biçimlendirici role sahiptir (34).

SPORDA ETİK

Spor etiği, tüm toplumlar tarafından benimsenmiş, etik ilkeleri içselleştirerek spor olgusu içinde gösterilen davranış ve sporda gösterilen tutum olarak tanınır.Spor etiğinin hedefi, sporun her bir köşesinde etik kuralları tutum ve davranışlarla göstermektir.Karşındakine pozitif biçimde yaklaşıp problemleri sorun çıkarmadan, şikâyette bulunmadan onaylama iyi niyetini de içinde bulundurur. Olumsuz olmaktansa olumlu olma konusundaki davranışları bünyesinde bulundurur. Ahlaki sorunlar hayatın hemen hemen her boyutunda vardır ve bu sorunların çözülmesi amacıyla kullanılan yollar yaşamın bir alandan diğerine aktarılmasıyla sonuçlanmaktadır. Sporun gerçek anlamı ile bütününü sürdürmesi için etik ilkelere göre hareket etmesi oldukça önemlidir. Sporun gerçek amacından çıkarak kazanç sağlamak amacıyla vasıta haline gelmesi, sporda ettiği duyulan ihtiyacı meydana çıkarmaktadır (29).

Spor etiğinin esas ölçüsü, sporun toplum yaşamındaki pozitif ve negatif tesirlerinin incelenmesi ve karakterin ilerletilebilmesidir. Etiğin sorumluluğu ve dürüstlük gibi problem ortamları da vardır (35).

Sporun ilerlemesinde son derece elzem olan koçların işleri ve rollerinden beklendiği üzere, antrenör meslek etiği değerlerine uyup uymadıklarını ortaya koymak; spordaki etik tutumlar hakkında koçların sınırını çizmek için oldukça elzemdir. Spor etiğinin esas hedefi ise insanlara spor da kabul edilmiş olan küresel etik değerlerinin benimsetilerek bu değerlerin sportif mekanlarda yapılmasını göstermektedir. Günümüzde ise etik kurallar her ortamı etkisi altına aldığı gibi spor ortamı da tesirinde olmalıdır. Spor ve etik olmayan düşünceler birbiriyle karşıt olgularmış gibi görünse bile, spor pazarının giderek gelirinin yükselmesi ve profesyonelleşmesi spor ruhunun değer kaybetmesini ve spor etiğinin önemsizleşmesini sağlamıştır.

Etik ilkeler antrenörlüğün bir iş haline gelmesi ve bağımsızlaşmasında önemli bir rol üstlenmektedir (36).

Spor alanında bu etik ilkelerin kaybolmaya başlaması sportmenlik algısını giderek bozmaktadır. Spor alanlarında meydana gelen aktiviteler farklı insanlar ile etkileşim sağlama halindedir. Bu sebeple spora ait olan faaliyetlerin bütünü ahlak ile yakından bağlantı içerisindedir (37).

Spor alanlarında sporcuları ile yakından bağlantı içerisinde olan antrenörler aynı vakitte sporcusunun ahlaki hareketleri üzerinde de etkili olabilmektedir. Antrenörlerin sporcularını desteklemesi, ahlaki açıdan pozitif kazanç elde etmesini sağlamaktadır (38).

Sporun; etik ilkeleri desteklemesine, öz saygının artmasına ve karşındakine saygı gösterilmesine, toplumu kuvvetlendirebileceğine, sosyalleşmeyi ve sağlıklı hayat tarzını yükseltebileceğine inanılmaktadır(39).

Spor; dil, ırk ve din ayrı yapmaz. Hoşgörü, saygı, dürüstlük vb. ahlaki ilkeleri barındırır. Bu ilkelerin gelecekteki kuşaklara iletilmesi için herhangi bir spor branşını içselleştiren koçlar, oyuncular, kısacası sporun tüm paydaşları tüm topluma örnek olarak durmalıdır(40).

AHLAK

Toplumumuzda kültür ve ahlakın insanlarca benimsenmesi, içerisinde bulunduğumuz bu dünyada kendimizden umulan görevleri yapmamız, sağlıklı milletlerin hayatta kalmasını sağlayacaktır (41).

Spor aktiviteleri direkt ahlak ile bağlantılıdır. Başta takım sporlarında diğer bireylerle iletişim ön plandadır. Ahlak; iyi ve güzel davranışları gerçekleştire, kötü ve hoş olmayan davranışları yapmamaktır (42).

Sporda etik dışı tutumlar ve etik kurallar mevcuttur. Günümüzde spordaki ahlak problemleri gün geçtikçe yükselmektedir. Ahlak, bireylerin toplumdaki hareketlerini birbirleri ile ilgili olan bağlantılarını düzenlemek hedefi ile oluşturulmuş ve benimsenmiş kurallar bütünü olarak tanımlanmaktadır (43).

Spordaki ahlak, bireyin ortaya koyduğu en sert, içerisinde hoşgörü ilkesini taşımasına karşılık en hoşgörüsüz ve en sert uyulması gereken olgudur. Bu sebeple ahlaki olarak verilen ödünler sporun bozulmasına neden olur (44).

Eski çağlarda spor yapılan alanlar, ahlakın öğretildiği alanlar ve sporcularda ahlaklı bireyler olarak tanınırlardı. Spor, spordaki ahlaki değerleri yaşatılarak amatör bir ruh ile yapılırdı. Sporun kurallarına uyulurdu. Sporcular öz saygılarını kaybetmedikleri gibi tüm konularda ahlaklı olma isteği göstermişlerdir. Atatürk, "*Spor yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve zekâ, ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ ve kavrayışı yerinde olan az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim*" diyerek müsabakadan galip gelmenin değil sporun özünü sevmenin önemine vurgu yapmıştır(45).

SPORDA AHLAK

Spor ve ahlak etkileşimindeki bağlantı incelendiğinde bu iki olgunun merkezinde kişilerin ve kişilerin kendi aralarındaki bağları düzenlemek için önceden konulmuş kuralların olduğu görülmektedir.Ahlak olgusunun esas amacı, toplumun benimsemiş olduğu ve aynı vakitte önceden konulmuş kurallar çerçevesindeki davranışları içselleştirmektir.Buna

istinaden birey ve bireylerin kendi aralarındaki ilişkinin bir adım öne gelmesi bir açıdan evrenselliğe dayanmış olan spor olgusunu akıllara getirmektedir(46).

Spor yapan kişilerin aslında sporu yapma hedefinin onlarda olduğunun farkına varmaları gerekmektedir. Bu sebepten dolayı spor, sporu gaye edinerek yapılmalı ve spor kültürüne hoş bir biçimde davranılmalıdır (44).

Sporda ahlak her türlü zor durumlar altında da kalınsa rakibe ve seyircilere karşı saygıyı barındıran ve hoşgörü ile birlikte oyun oynanmasını kabul eden bir anlayış şeklidir(47).

Asırlardır er meydanlarında söylenmiş olan ve hala günümüzde de kullanılan "üste çıktım diye sevinme, alta düştüm diye yerinme" sözü fair-play ruhunun spor bünyesinde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu sözü gelecek nesillere de bırakmamız gerekir ve pes etmeden, dürüst bir şekilde çabalamamız gerektiğini hatırlamalıyız (48).

EMPATİ

Bireyin farklı kişilerle girmiş olduğu iletişimin daha da sağlıklı olması için önce kendisini,sonra diğer kişileri anlamasına bağlıdır. Bireyin kaliteli ve kuvvetli bir iletişim kurması için konu ile alakalı birikim ve tecrübesi olması önemlidir. Aksi halde iletişim kopukluğu ve eksiliği boy göstermektedir. Güzel bir etkileşim yeteneğine sahip olan kişi his ve fikirlerini karşısındaki bireye anlaşılabilecek bir şekilde aktarabilmektedir. İnsanın başka bir bireye kendi his ve fikirlerini aktarması kendisine olan güvenin artmasına ve çevresindekilerle iyi bir iletişim kurmasını sağlamaktadır (49).

Empati yeteneği olan kişiler, başka bireylerin his ve fikirlerini anlayabildikleri gibi karşısındaki kişilerin konuştuklarını da iyi ve dikkatli dinlemektedirler (50).

FAIR-PLAY

Spor kelimesi içinde öncelikli sıraya sahip olan fairplay; müsamaha, centilmenlik ve eşitlik gibi insani özellikleri kapsayan ve sporun da temel altyapısını oluşturan bu kelimenin, okul sporları vasıtasıyla bireylere geçirilmesi sporun ilerideki hali bakımından elzemdir. Fair

Play kavramı, öncelikle bireyin onurunu gösterilmiş olan saygıdan ibarettir ve sporun her döneminde ve her anında dürüstçe yarışmaya neden olmuş olan bir ahlaki değer olarak günümüze gelmiştir (51).

Fair-play gerek amatör gerek profesyonel bütün spor branşlarında titizlikle savunulması gereken en önemli ilkedir. Sportif erdem geliştikçe spor ahlakı da gelişecektir.

Fairplay kelimesi, saha içi ve dışı birçok ahlaki hareketi içerir. Fairplay olgusunu, sporun ahlaki yönü olarak değerlendirebilecek, sporcunun önüne koymuş olduğu amaçlar neticesinde iyi bir rekabet alanı yaratmak amacındadır. Sporun kültürel hedefi olan zafere giden yolda yapılan bütün hareketlerin sorumluluğunu alarak nefretin önüne hoşgörüyü temel almaktır (52).

Fair Play kelimesi rekabet ettiği kişiye karşın, saygıyı ve ahlaklılığı en öne koyarak sporun gelişmesine ortak olan, bu husus ile spor evreninde incelemeye değer elzem bir olgu olmuştur (10).

Fairplay basitçe gözlemlenebilen ahlaki bir davranıştır (53).

SPORTMENLİK

Sportmenlik, sporun özüne uygun olarak nasıl hareket edileceğini belirleyen erdemli davranışsal bütünüdür.

Sportmenlik kelimesi sporcuların oyunu oynamaya nasıl yönlendirdikleri ile ilgilidir. Günümüzde spor profesyonelce veya amatörce yapılmaktadır. Spor, profesyonel hedefle oynandığında sportmenlik dışı davranışların artmasına neden olmaktadır. Sportmenlik dışı davranışların meydana çıkmasında "ne olursa olsun galip gelme" fikri ile hareket eden oyuncu, koç ve taraftarın rolü büyüktür. Sportif erdem ve sportmenlik eğitiminin güzel bir biçimde gerçekleşmediği bir yerde, spor alanlarında sportmence davranışlar beklemek hayal olarak kalacaktır.Ülkemizde basketbolda birçok sportmenlik dışı davranışı ile karşılaşılmaktadır. Sporcuların kişilikleri ve sportmenlik hareketleri her zaman tartışılmaktadır. Sportmenin anlamı; şikayet etmeden yenilmiş olabilen, kural dışı hareketlerle galip gelmeyen ve karşısındaki rakibini iyilik, cömertlik ve hoşgörü ile karşılaşan kişi olarak görülmektedir. Sportmenliğin hedeflerinde müsabakanın gerginliğini arttırmaktan çok azaltmak var olmaktadır (54).

Gerçekte müsabakanın gerginliği yükseldikçe ve galip gelmek önemli olduğunda sportmenlik önem kazanmaktadır. 1926'da Uluslararası Sportmenlik Birliği sekiz adet kural koymuştur. Bunlar:

a) Kurallara uyun.
b) Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın.
c) Kendinizi zinde tutun.
d) Öfkenizi kontrol edin.
e) Oyununuzu şiddetten uzak tutun.
f) Kazandığınızda övünmeyin.
g) Mağlubiyette yıkılmayın(55).

Antrenörlerin sporculara odaklanmaktan ziyade galip gelmeye odaklandıkları görülmektedir. Genç sporculara antrenörlük yapanların çocuklara ahlaki ve sportmence hareketleri öğretmek için eğitim almaları gerekmektedir. Ancak antrenörlerin büyük bir çoğunluğu bu hareketleri sporcularına öğretmek bir yana fazlasıyla sportmenlik dışı hareketler sergilediği görülmektedir. Sportmenlik, spordaki ahlaki bir eylemdir. Sportmen iyi ahlaklı, heyecanlı, adil, hoşgörülü, bilgili, kuvvetli ve çevresine faydalı bir kişidir. Bedenen ve ruhen kendini geliştirmiştir. Eğer bu uygulama iyi bir hedef için yapılmışsa sana büyük ve geniş bir ilkeye sahiptir; fakat yanlış uygulanırsa, o zaman bu sanat kötülükten farklı bir durum olmamaktadır (56).

Sporun içinde olma temelinde sportmenlik ve fair-play gibi nitelikler bulunmaktadır. İnsanlar spora katılımları sonucunda birçok pozitif tecrübe yaşamaktadırlar (57).

Sportmenlik, günümüzde her ne kadar spor aktiviteleri içerisinde bahsedilen bir kavram olsa da aslında yaşamın her köşesinde karşılaştığımız, dürüst ve haksızlığa karşı gelen hareketleri benimseyen ahlaki ilkeleri ortaya koyar(58).

Sportmenlik normlarında yapılan hareketler rekabete dayalı spor spor alanın da ters olan davranışların asgariye indirilmesinde etkili olmaktadır (59).

SPORTMENLİĞİN ÖNEMİ

Bireysel ve sosyal statü açısından, sportmenlik; kişinin bünyesindeki kötülüğü bastırmak değil, kişinin kültüründe var olan olanakların yaratıcı bir biçimde kullanılmasına yardımcı olmaktır. Eğer toplum, kişilerin erdemli olmalarını istiyorsa, onların yaratıcılıkları iyileştirilmeli ve buna denk alanlar hazırlanmalıdır (60).

Sportmenlik topluluk gözünden benimsenip davranış olarak sergilenmesinde elit oyuncuların hareketleri etkilidir. Oyuncuların rol model aldığı elit sporcular spor yaşamında ve özel hayatlarında topluma uygun bir şekilde davranmalıdır (61).

SPORTMENLİK DIŞI DAVRANIŞLAR

Spor müsabakalarında sporun hedefi dışında negatif olan hareketlerin sergilendiği görülmektedir. Spordaki yazılı ve yazısız kurallar antrenörler aracılığıyla sporculara eğitimler verilmektedir(62).

Sportmenlik dışı davranışlar 3'e ayrılır. Bunlar:

a) Sporculardan kaynaklanan sportmenlik dışı davranışlar.
b) Teknik ekipten kaynaklanan sportmenlik dışı davranışlar.
c) Seyircilerden kaynaklanan sportmenlik dışı davranışlar.

Sporun içinde bulunan her şeyin dürüst, erdemli ve dost özelliklerine sahip olması beklenmektedir. Sporun bireyler arası ve milletler arası dostlukları oluşturması pekiştirmesi beklenmektedir. Bireyin yıkıcı ve saldırgan hisler spor da kendini göstermektedir. Bazen taraftarların birbirleri ile ya da sporcuların birbirlerine karşı uyguladıktan şiddet, sporda istenmeyen görüntülere sebep olmaktadır.

Sportmenlik dışı davranış, müsabaka ile bağlantılı sporun kimyasına uymayan tutumları da görmemizle birlikte, çok fazla ve bilerek-isteyerek şiddeti de içerebilen fiziki hareketler ya da sporcuyu yermeye, kandırmaya yönelik tüm hareketleri ifade etmektedir (63).

Hile ve Aldatma

Kelime anlamı olarak aldatma anlamına gelen hile olgusu müsabaka boyunca sportmenliğe aykırı hareket etme durumudur (64).

Şiddet ve Saldırganlık

Genel hatları ile kuvvetin sergilenmesi diye bilinmektedir. Hareketin şiddet sayılması için ahlaki açıdan yanlış olması gerekmektedir.

Sporda saldırganlık görüldüğünde iki değişik saldırganlık şeklinden bahsedilebiliriz. Bunlardan ilki araçsal, ikincisi düşmanlık barındıran saldırganlıktır. Araçsal saldırganlık; karşılıklı temas halinde olan sporlarda, anlayışlı olmayı gerektiren, takımın yararına olmuş olan ve spordaki özel durumdan doğmuş olan gerekliliklerdir. Düşmanlık içeren saldırganlık ise; kuralların uyulmadığı şeyler olarak karşımıza çıkmaktadır (65).

Kaufmann'a göre saldırganlık; toplum tarafından benimsenmemiş bir tepkinin insana gösterilmesidir. Baron'a göre saldırganlık; kendinden başkasına zarar verme hedefiyle yapılan ve yapılmış olan hareketlerdir. Cox'a göre saldırganlık; kendinden başkasını kırmak ve duygusal olarak yaralamaktır (66).

Gergen'e göre saldırganlık; yalnızca davranışsal olarak değil buna ek olarak öfke, kin ve nefret hislerini de barındırmasıdır (67).

Saldırganlık; yıkıcı, atılganlık ve edilgen olarak üç hattıyla incelenmektedir.

Yıkıcı saldırganlık; hainlik kapsamında bilinmektedir. Kişiler umduğu şeyleri başaramazsa anlamlandıramadığı hallere bürünür. Bu büründüğü hal ile bazen tolerasyon seviyesi oldukça düşer ve saldırganlık davranışları artış gösterir. Kişi burada kendisine zarar verdiğini düşünür ama aslında olan başkasına karşı gösterdiği kaba davranışlar bütünüdür (68).

Atılgan saldırganlık; bireyler arası iletişimi sağlamadaki temel faktörlerden en önemlilerindendir. Kendinden başkalarının hakları korunur, saygı duyulur ve buna göre davranılır(69).

Edilgen saldırganlık; karşısındakini kızdırmadan ve sinirlendirmeden bu hissini bertaraf etmesidir. Karşındakini duygusal olarak yaralama hissi ağır basmaktadır. Pasif ve dolaylı bir saldırganlık şeklidir (66).

Sporda bu saldırganlık problemi; sporcuların ve antrenörlerin karakteristiğine, antrenörün ve sporcunun maç içerisindeki davranışlarına, taraftarın davranışına ve medyanın olumsuzluğa sürüklemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır (70).

Bugünlerde hem topluluklar da hem de spor alanlarındaki şartlar birbirini etkilemektedir. Oldukça geniş bir manayı ifade eden şiddet ve saldırganlık kavramları da bireysel ve toplu durumda negatif hareket halindedir (71).

Küfür

Küfür, her topluluk için ahlaksız bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Küfür etmek, insanoğlunun en kolay ve rahat uyguladığı eylemsiz hareket biçimidir. Küfür önemli değerleri saygısızlık ederek karşı tarafın maneviyatında bir iz bırakan, zaman zaman onu farklı düşüncelere de sokmayı amaçlayarak aşağılamayı ve yermeyi hedefleyen bir hareket kalıbıdır (72).

Son dönemlerde müsabaka sürecinde rekabet ve galip gelme isteğiyle beraber argo sözcüklerin kullanımı da artmıştır (64).

SPORTMENLİK DIŞI DAVRANIŞLARA NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Spor içeren aktivitelerde sportmenlik yerine siyasi ve iktisadi hedefler öne çıkmıştır.Gençlere örnek olması gereken bu bireylerin göstermiş oldukları bu tarz hareketler, gençleri olumsuz etkilemekte ve değişik sorunlara gebe olmaktadır. Toplulukların üstünde sorun oluşturan bu davranışlar aynı zamanda toplulukların büyük çoğunluğunda spora karşı negatif yaklaşımlar sergilemelerine sebep olmaktadır (9).

ANTRENÖR

Köken olarak “sturdy” kavramından gelen “antrenörlük” kelimesi, 14. yy.da Macaristan’da söylenmeye başlanmış olup o senelerde savaş ortamları ve bölgelerinde kullanılan vasıtalara bireylerin vermiş oldukları bir addır. Kelime anlamı ise kuvvetli, dayanıklı, azimli anlamına

gelen “sturdy” kavramı, bir spor eğitimcisine yakışacak en konforlu kelimelerden birisidir(73).

Antrenör, bilimin gösterdiği yolda sporcusunun başarısı için gerekli olan bilgileri içselleştiren, daha sonrasında bu bilgileri spor yetenekleri ve stratejileri ile bütünleştiren ve farklı karakteristik hallere sahip bireylere uygulayabilen kişi olarak tanımlanmaktadır.

ANTRENÖR DAVRANIŞLARININ ÖNEMİ

Antrenörlerin davranışları ve bu tarz davranışlar sporcular üstündeki etkilerini araştıran değişik birçok yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar;

Çok Boyutlu Liderlik Modeli

Sporcunun veya takımın performansını yükseltecek ve sporcuların daha çok haz almasını sağlayacak liderlik davranışları ortaya çıkmaktadır.

Sporcuların görevi ve sorumluluğu kazanma amacına göre tutum gösterdiği vakit, antrenör de bu seçenekleri yerine getirdiği koşulda hem performans hem de doyum yükselebilmektedir (74).

Zorunlu liderlik davranışları

Durumsal nitelikler aracılığı ile biçimlenen arzular ve baskılar ile antrenör kesin ve net bir şekilde davranmaya zorlanır.

Gerçekte olan liderlik davranışları

Liderin karakterinde bulundurduğu davranışları anlatır.

Tercih edilen liderlik davranışları

Sporcuların antrenörlerinden bekledikleri davranış eylemleridir. Sporcuların ihtiyaçlarının bir ifadesi olarak düşünülebilmektedir.

Özerklik Destek Antrenör Modeli

Özerklik gereksinimi insanın kendine özgü seçimleri, kendine özgü hareketlerinin kontrolünde olması ve yapmış olduğu hareketlerin sorumluluğunu şahsına münhasır olduğu belirtilir (75).

İnsana öğrenme döneminde sağlamış olan özerklik, onun ilgisini yükseltir, daha üst seviyede performans uygulamasını sağlamaktadır (76).
Bu sebeple öğrenim döneminde insanların özellikleri desteklenmelidir (77).

Antrenörün özerklik desteğinde bulunması, sporcuların uyguladıkları doğru ve başarılı hareketleri teşvik etme, sporcuların fikirlerini önemseyip dikkate alma, sporcuların inisiyatif kullanmalarına izin verme ve sporculardan herhangi bir şey yapmaları arzu edildiğinde gerekli olan sebepleri sunma gibi davranışları kapsamaktadır (78).

Kontrol Edici Antrenör Modeli

Oyuncularla iletişime geçerken baskı yapan ve gözdağı vermekten korkmayan davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır (79).

Antrenörün, kendi görüşlerini sporcuya benimsetmiş olması, nispeten daha baskıcı bir düzende kendini göstermesi ve oyuncuya kendi kararını kendisinin vermesini teşvik etmeyen yaklaşımı ifade etmektedir (80).

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Balçıkanlı ve ark. (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek için gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Ölçeğin aslının Bolter ve Weiss'in (2012-2013) iki ayrı çalışması sonucunda geliştirildiği Balçıkanlı ve Ark.(2018) 'nca belirtilmektedir. Güvenirliğe ilişkin Cronbach alfa .85, altboyutların .70 ile .84 aralığındadır (81).

Çalışma gönüllü katılım ile yapılmıştır. Araştırmaya (100) yüz sporcu (online) dijital katılımda bulunmuştur.

Bu çalışmanın amacı; basketbol sporcularının antrenörlerin sportmen davranışlarını inceleyip değerlendirilecektir. Bu çalışma; değerlendirilmeye alınan sporcuların antrenörlerinin hangi durumlarda sportmen davranış gösterip, göstermediğini ortaya koyacaktır.

Etik kurul onayı 25.04.2022 tarihinde 10/31 Karar No ile alınmıştır. Kaynak gösterildiği taktirde ölçek kullanımı için izin alınmasının gerekli olmadığı belirtilmiştir. Etik kurul onay yazısı ve ölçek izin bilgilendirme yazısı ekte sunulmuştur.

Anketten çözümlenen veriler bilgisayar vasıtasıyla SPSS 20.0 programı yardımıyla yapılmış ve kodlama yapılarak çalışmaya yerleştirilmiştir. Yerleştirilen değerler belirli parametrelerle işlem gördükten sonra ölçek puanlarına ulaşılmıştır. Araştırma da kullanılmış olan ölçeklerin normal dağılımı ölçülmüştür. Kişi sayısının 30'dan daha az olduğu zamanlarda ShapiroWilk testi anormal durumları yakalaması açısından daha güçlü çözümler meydana getirdiği

görülmektedir. Kişi sayısının 30'dan büyük olduğu durumlarda ise Tip I hatadan sakınarak en faydalı çözümleri meydana getirmesinden ötürü Kolmogorov Smirnov testinin uygulanması önerilmektedir. Çalışma değişkenlerinin örneklem kümesinde normal dağılım çözümlemesi amacıyla uygulanan Kolmogorov Smirnov testi verileri Tablo-1'de bulunmaktadır.

Tablo 1.Antrenörlerin sportmen davranış ölçeğinin normallik analizi sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov[a]		
	İstatistik	**Sd.**	**p**
Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	0.171	100	0.000
Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	0.238	100	0.000
Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	0.166	100	0.000
Sportmenliğin Öğretilmesi	0.221	100	0.000
Sportmenliğin Desteklenmesi	0.220	100	0.000
Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	0.201	100	0.000
Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması	0.212	100	0.000

Çalışmada 100 kişi olduğundan dolayı Kolmogorov Smirnov testi yapılmıştır. Tabloda bulunan bütün ölçek ve alt kapsamlarında p verisi 0.05'ten az çıkması gerektiğinden anormal dağıldığı kanısına varılmıştır.

Yapılan veri analizi boyunca%95 güvenilirlik aralığı temel alınmıştır. Nicel veriler karşılaştırılırken parametrik olmayan 3 ya da üstü küme bağlantısını çözebilmek gayesiyle Kruskal Wallis-H testi yapılmıştır. Çalışma değişkenlerinin ilişkisi Spearman Korelasyon Analizi aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Antrenörlerin sportmen davranış ölçeğinin güvenirlik analizi sonuçları

	Madde Sayısı	**Güvenilirlik (Cronbach's Alpha)**
Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	24	0.924

Güvenirlik analizi referans değerleri; $0.8<\alpha<1.0$ yüksek derecede güvenilir, $0.6<\alpha<0.8$ orta derece güvenilir, $0.4<\alpha<0.6$ Zayıf, $0.0<\alpha<0.4$ Kabul Edilemez. (Özdamar, 1999).

Tablo 2 incelendiğinde, Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinin (α=0.924) yüksek derecede güvenilir çıktığı karşımıza çıkmaktadır.

BULGULAR

Tablo 3. Katılımcıların demografik özellikleri

		n	%
Yaş	12-15	1	1.0
	16-20	13	13.0
	21-25	62	62.0
	26-30	10	10.0
	30 üstü yaş	14	14.0
	Toplam	100	100.0
Basketbol Yaşı	1-5 yıl	28	28.0
	6-10 yıl	27	27.0
	11-15 yıl	27	27.0
	15 yıl üstü	18	18.0
	Toplam	100	100.0

Katılımcıların %1'i 12-15 yaş aralığında, %13'ü 16-20 yaş aralığında, %62'si 21-25 yaş aralığında, %10'u 26-30 yaş aralığında, %14'ü 30 yaş üstü, basketbol yaş aralığı %28'inin 1-5 yıl, %27'sinin 6-10 yıl, %27'sinin 11-15 yıl, %18'inin 15 yıl üzeridir.

Tablo 4. Antrenörlerin sportmen davranış ölçeğindenelde edilen puanların tanımlayıcı değerleri

	Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	Sportmenliğin Öğretilmesi	Sportmenliğin Desteklenmesi	Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması
N	100	100	100	100	100	100	100
X̄	4.31	4.23	4.11	4.36	4.31	4.29	4.56
Ss.	0.50	0.55	0.65	0.55	0.57	0.58	0.52
Med.	4.44	4.25	4.25	4.50	4.50	4.50	4.75
Min	1.83	1.75	1.50	1.50	1.50	2.00	2.50
Maks	4.83	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Tablodaki bulgular değerlendirildiğinde, Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden*($\bar{X}$=4.31, SS=0.50)*, Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.23, SS=0.55)*, Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.11, SS=0.65)*, Sportmenliğin Öğretilmesi alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.36, SS=0.55)*, Sportmenliğin Desteklenmesi alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.31, SS=0.57)*, Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.29, SS=0.58)*, Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.56, SS=0.52)* almıştır.

Tablo 5. Antrenörlerin sportmen davranış ölçeğindenelde edilen puanların tanımlayıcı değerleri

Yaş		Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	Sportmenliğin Öğretilmesi	Sportmenliğin Desteklenmesi	Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması
12-15	**N**	1	1	1	1	1	1	1
	X̄	4.17	4.25	3.75	4.25	4.50	4.00	4.25
	Ss.							
	Med.	4.17	4.25	3.75	4.25	4.50	4.00	4.25
	Min	4.17	4.25	3.75	4.25	4.50	4.00	4.25
	Maks	4.17	4.25	3.75	4.25	4.50	4.00	4.25
16-20	**N**	13	13	13	13	13	13	13
	X̄	3.92	3.90	3.65	3.87	3.96	3.96	4.17
	Ss.	0.75	0.78	0.87	0.80	0.88	0.77	0.70
	Med.	4.17	4.25	3.75	4.00	4.00	4.25	4.25
	Min	1.83	2.00	1.50	1.50	1.50	2.00	2.50
	Maks	4.71	4.75	4.75	4.75	5.00	4.75	5.00
21-25	**N**	62	62	62	62	62	62	62
	X̄	4.40	4.30	4.21	4.49	4.40	4.37	4.64
	Ss.	0.38	0.47	0.56	0.38	0.45	0.47	0.44
	Med.	4.56	4.50	4.50	4.50	4.50	4.50	4.75
	Min	3.08	2.75	2.00	3.00	2.50	3.25	3.25
	Maks	4.79	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
26-30	**N**	10	10	10	10	10	10	10
	X̄	4.45	4.35	4.25	4.50	4.38	4.53	4.73
	Ss.	0.17	0.17	0.31	0.24	0.43	0.28	0.34
	Med.	4.46	4.38	4.25	4.50	4.50	4.50	4.88
	Min	4.13	4.00	3.75	4.00	3.50	4.00	4.25
	Maks	4.67	4.50	4.75	4.75	5.00	5.00	5.00
30 üstü yaş	**N**	14	14	14	14	14	14	14
	X̄	4.16	4.11	3.98	4.13	4.16	4.09	4.50
	Ss.	0.69	0.74	0.85	0.78	0.72	0.83	0.62
	Med.	4.38	4.25	4.25	4.25	4.25	4.38	4.50
	Min	2.00	1.75	1.75	1.75	2.00	2.00	2.75
	Maks	4.83	4.75	4.75	4.75	5.00	5.00	5.00
Toplam	**N**	100	100	100	100	100	100	100
	X̄	4.31	4.23	4.11	4.36	4.31	4.29	4.56
	Ss.	0.50	0.55	0.65	0.55	0.57	0.58	0.52
	Med.	4.44	4.25	4.25	4.50	4.50	4.50	4.75
	Min	1.83	1.75	1.50	1.50	1.50	2.00	2.50
	Maks	4.83	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Tablodaki bulgular değerlendirildiğinde, 12-15 yaş grubunda olanlar, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=3.75, SS=0.)*, en fazla puanı Sportmenliğin Desteklenmesi alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.50, SS=0.)* almıştır.

16-20 yaş grubunda olanlar, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=3.65, SS=0.87)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.17, SS=0.70)* almıştır.

21-25 yaş grubunda olanlar, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.21, SS=0.56)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.64, SS=0.44)* almıştır.

26-30 yaş grubunda olanlar, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.25, SS=0.31)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.73, SS=0.34)* almıştır.

30 yaş üstü grubunda olanlar, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=3.98, SS=0.85)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.50, SS=0.62)* almıştır.

Tablo 6. Antrenörlerin sportmen davranış ölçeğindenelde edilen puanların tanımlayıcı değerleri

BaskYaşı		Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	Sportmenliğin Öğretilmesi	Sportmenliğin Desteklenmesi	Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması
1-5 yıl	**N**	28	28	28	28	28	28	28
	X̄	4.14	4.06	3.91	4.20	4.18	4.13	4.38
	Ss.	0.61	0.62	0.82	0.66	0.70	0.63	0.61
	Med.	4.23	4.25	4.00	4.25	4.25	4.25	4.38
	Min	1.83	2.00	1.50	1.50	1.50	2.00	2.50
	Maks	4.71	4.75	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
6-10 yıl	**N**	27	27	27	27	27	27	27
	X̄	4.40	4.34	4.23	4.47	4.36	4.35	4.67
	Ss.	0.45	0.57	0.48	0.47	0.51	0.56	0.45
	Med.	4.58	4.50	4.50	4.75	4.50	4.50	5.00
	Min	3.08	2.75	3.00	3.00	2.50	3.25	3.50
	Maks	4.79	5.00	4.75	5.00	5.00	5.00	5.00
11-15 yıl	**N**	27	27	27	27	27	27	27
	X̄	4.42	4.31	4.20	4.47	4.44	4.44	4.67
	Ss.	0.30	0.32	0.51	0.31	0.38	0.41	0.39
	Med.	4.58	4.50	4.25	4.50	4.50	4.50	4.75
	Min	3.67	3.75	3.25	3.75	3.50	3.25	4.00
	Maks	4.75	4.75	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
15 yıl üstü	**N**	18	18	18	18	18	18	18
	X̄	4.25	4.17	4.08	4.26	4.22	4.22	4.54
	Ss.	0.60	0.66	0.74	0.71	0.65	0.72	0.56
	Med.	4.38	4.25	4.25	4.50	4.38	4.50	4.63
	Min	2.00	1.75	1.75	1.75	2.00	2.00	2.75
	Maks	4.83	4.75	4.75	4.75	5.00	5.00	5.00
Toplam	**N**	100	100	100	100	100	100	100
	X̄	4.31	4.23	4.11	4.36	4.31	4.29	4.56
	Ss.	0.50	0.55	0.65	0.55	0.57	0.58	0.52
	Med.	4.44	4.25	4.25	4.50	4.50	4.50	4.75
	Min	1.83	1.75	1.50	1.50	1.50	2.00	2.50
	Maks	4.83	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Tablodaki bulgular değerlendirildiğinde, 1-5 yıl basket yaşı olan grubun, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\overline{X}$=3.91, SS=0.82)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\overline{X}$=4.38, SS=0.61)* almıştır.

6-10 yıl basket yaşı olan grubun, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğiden*($\overline{X}$=4.23, SS=0.48)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\overline{X}$=4.67, SS=0.45)* almıştır.

11-15 yıl basket yaşı olan grubun, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğiden*($\overline{X}$=4.20, SS=0.51)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\overline{X}$=4.67, SS=0.39)* almıştır.

15 yıl üstü basket yaşı olan grubun, en az puanı Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğiden*($\overline{X}$=4.08, SS=0.74)*, en fazla puanı Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\overline{X}$=4.54, SS=0.56)* almıştır.

Tablo 7. Yaş, basketbol yaşı ile antrenörlerin sportmen davranış ölçeğinintanımlayıcı değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Yaş	1								
2-Basketbol Yaşı	,777**	1							
3-Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	0,101	0,091	1						
4-Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	0,078	0,082	,740**	1					
5-Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	0,143	0,102	,749**	,440**	1				
6-Sportmenliğin Öğretilmesi	0,115	0,089	,694**	,453**	,564**	1			
7-Sportmenliğin Desteklenmesi	0,049	0,062	,694**	,422**	,366**	,435**	1		
8-Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	0,121	0,136	,754**	,490**	,467**	,415**	,551**	1	
9-Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması	0,173	0,130	,822**	,638**	,630**	,608**	,490**	,508**	1

***p<0.01, *p<0.05 Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi*

Biyolojik yaş ve basketbol yaşı ile kullanılan ölçek değerlendirildiğinde, aralarında beklenen düzeyde bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 8. Basketbol yaşı grubuna göre antrenörlerin sportmen davranış ölçeğindenelde edilen puanların karşılaştırılması

		n	S.O	X^2	Sd.	p
Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	1-5 yıl	28	39.11	9.77	3	0.021*
	6-10 yıl	27	60.65			
	11-15 yıl	27	56.57			
	15 yıl üstü	18	43.89			
	Toplam	100				
Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	1-5 yıl	28	40.27	7.97	3	0.047*
	6-10 yıl	27	61.39			
	11-15 yıl	27	52.28			
	15 yıl üstü	18	47.42			
	Toplam	100				
Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	1-5 yıl	28	43.00	2.93	3	0.402
	6-10 yıl	27	55.35			
	11-15 yıl	27	53.09			
	15 yıl üstü	18	51.00			
	Toplam	100				
Sportmenliğin Öğretilmesi	1-5 yıl	28	40.91	6.51	3	0.089
	6-10 yıl	27	59.22			
	11-15 yıl	27	53.94			
	15 yıl üstü	18	47.17			
	Toplam	100				
Sportmenliğin Desteklenmesi	1-5 yıl	28	45.00	2.54	3	0.467
	6-10 yıl	27	53.31			
	11-15 yıl	27	55.80			
	15 yıl üstü	18	46.89			
	Toplam	100				
Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	1-5 yıl	28	41.04	5.19	3	0.159
	6-10 yıl	27	54.72			
	11-15 yıl	27	57.13			
	15 yıl üstü	18	48.94			
	Toplam	100				
Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması	1-5 yıl	28	40.75	5.46	3	0.141
	6-10 yıl	27	56.87			
	11-15 yıl	27	54.59			
	15 yıl üstü	18	49.97			
	Toplam	100				

**p<0.05 Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H*

Ölçekten alınan veriler doğrultusunda basketbol yaşı değişkenine bakarak kayda değer bir fark bulunmaktadır*($X^2=7.97$, Sd.=3, $p<0.05$).*Bunlara istinaden karşılaştırma işlemlerinde kullanılan Mann Whitney-U kullanılmıştır. 6-10 yıl basketbol grubu ve 11-15 yıl basketbol grubu olanların 1-5 yıl basketbol grubu olanlardan daha fazla, 6-10 yıl basketbol grubu olanların 15 yıl üstü basketbol grubundan daha çok puan topladığı ortaya çıkmıştır.

Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması alt ölçeğinden puanları basketbol yaşı değişkenine bakarakkayda değer bir fark bulunmaktadır*($X^2=17.88$, Sd.=3, $p<0.05$).* Bunlara istinaden karşılaştırma işlemlerinde kullanılan Mann Whitney-U kullanılmıştır. 6-10 yıl basketbol grubu olanların 1-5 yıl basketbol grubundan daha çok puan topladığı ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin alt boyutlarında basketbol yaşı grubuna bakarak kayda değer bir farkın olmadığı karşımıza çıkmıştır*($p>0.05$).*

Tablo 9. Yaş grubuna göre antrenörlerin sportmen davranış ölçeğindenelde edilen puanların karşılaştırılması

		n	S.O	X^2	Sd.	p
Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği	12-15	1	24.00	13.97	4	0.007*
	16-20	13	27.73			
	21-25	62	57.19			
	26-30	10	54.80			
	30 üstü yaş	14	40.82			
	Toplam	100				
Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması	12-15	1	41.50	6.10	4	0.192
	16-20	13	34.69			
	21-25	62	54.73			
	26-30	10	53.10			
	30 üstü yaş	14	45.25			
	Toplam	100				
Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması	12-15	1	22.00	8.43	4	0.077
	16-20	13	31.42			
	21-25	62	54.98			
	26-30	10	52.90			
	30 üstü yaş	14	48.68			
	Toplam	100				
Sportmenliğin Öğretilmesi	12-15	1	31.00	17.88	4	0.001*
	16-20	13	24.62			
	21-25	62	57.90			
	26-30	10	54.55			
	30 üstü yaş	14	40.29			
	Toplam	100				
Sportmenliğin Desteklenmesi	12-15	1	62.00	5.75	4	0.219
	16-20	13	35.58			
	21-25	62	54.43			
	26-30	10	53.35			
	30 üstü yaş	14	44.11			
	Toplam	100				
Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması	12-15	1	24.50	7.17	4	0.127
	16-20	13	35.12			
	21-25	62	53.77			
	26-30	10	60.50			
	30 üstü yaş	14	45.04			
	Toplam	100				
Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması	12-15	1	24.50	8.37	4	0.079
	16-20	13	31.92			
	21-25	62	53.90			
	26-30	10	57.95			
	30 üstü yaş	14	49.21			
	Toplam	100				

**p<0.05 Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H*

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden alınan verileri biyolojik yaş değişkenine bakarak incelendiğinde kayda değer bir fark görülmektedir *(X^2=13.97, Sd.=4, p<0.05).* Bunlara istinaden karşılaştırma işlemlerinde kullanılan Mann Whitney-U kullanılmıştır. 21-25 yaş grubu ve 26-30 yaş grubu olanların 16-20 yaş grubu olanlardan daha fazla, 21-25 yaş grubu olanların 30 yaş üstü olanlardan daha çok puan topladığı ortaya çıkmıştır.

Sportmenliğin Öğretilmesi alt ölçeğinden alınan verileribiyolojik yaş değişkenine bakarak incelendiğinde kayda değer bir fark görülmektedir*(X^2=17.88, Sd.=4, p<0.05).* Bunlara istinaden karşılaştırma işlemlerinde kullanılan Mann Whitney-U kullanılmıştır. 21-30 arasındaki yaş grubu olanların 16-20 yaş grubu olanlardan daha fazla, 21-25 yaş grubu olanların 30 yaş üstü olanlardan daha çok puan topladığı ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin alt boyutlarında biyolojik yaş grubuna bakarak kayda değer bir farkın olmadığı bulunmaktadır*(p>0.05).*

TARTIŞMA

Basketbol sporcularının antrenörlerinin sportmen davranışları hakkındaki görüşlerini almak ve değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmaya 12-15 yaş arasında 1 sporcu, 16-20 yaş arasında 13 sporcu, 21-25 yaş arasında 62 sporcu, 26-30 yaş arasında 10 sporcu ve 30 yaş ve üstünde 14 sporcu katılmış; literatürdeki benzer anahtar kelimeleri olan çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Yapılan çalışmayla ilgili bulgular tartışılmış ve benzerlik taşıyan diğer çalışmalara göz atılmıştır.

Biyolojik yaş ve basketbol yaşı ile kullanılan ölçek değerlendirildiğinde, aralarında beklenen düzeyde bir fark bulunmamıştır*(p>0.05)*.

Ölçeğin alt boyutlarında basketbol yaşı grubuna bakarak kayda değer bir farkın olmadığı bulunmaktadır *(p>0.05)*.

Ölçeğin alt boyutlarında biyolojik yaş grubuna bakarak kayda değer bir farkın olmadığı bulunmaktadır*(p>0.05)*.

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden puanları basketbol yaşı grubu değişkenine bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05)*. Bu verilerde; 6-10 yıl basketbol yaşı ve 11-15 yıl basketbol yaşı olan sporcuların 1-5 yıl basketbol yaşı olan sporculardan daha fazla, 6-10 yıl basketbol yaşı olan sporcuların 15 yıl ve üstü basketbol yaşı olan sporculardan daha fazla puan aldığı görülmüştür.

Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması alt ölçeğinden puanları basketbol yaşı değişkenine bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür

(p<0.05). Bu verilerde; 6-10 yıl basketbol yaşı olan sporcuların 1-5 yıl basketbol yaşı olan sporculardan daha fazla puan aldığı görülmüştür.

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden verileri biyolojik yaş grubuna bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05).* Bu verilerde; 21-25 yaş sporcular ve 26-30 yaş sporcuların 16-20 yaş sporculardan daha fazla, 21-25 yaş sporcularının 30 yaş üstü sporculardan daha fazla puan aldığı görülmüştür.

Sportmenliğin Öğretilmesi alt ölçeğinden verileri biyolojik yaş grubuna bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05).* 21-25 yaş sporcular ve 26-30 yaş sporcuların 16-20 yaş sporculardan daha fazla, 21-25 yaş sporcuların 30 yaş üstü sporculardan daha fazla puan aldığı görülmüştür.

Teke (2018) yaptığı araştırmada, biyolojik yaşı küçük olanlar biyolojik yaşı büyük olanlara oranla daha çok fair-play tutumlarının olduğunu ortaya koymuştur (10).

Kavussanu ve ark.'nın yaptığı çalışmada basketbol sporcusunda 13-18 yaş arasındaki sporcuların yaşın yükselmesiyle beraber prososyal hareket sergilemelerinde bir düşüş, antisosyal hareket sergilemelerinde ise yükseliş göze çarpmaktadır (82).

Gürpınar (2009)yaptığı çalışmada, basketbol branşında tecrübeli olmayan sporcuların daha çok sportmenlik dışı tutum gösterdiği vurgulanmıştır (83).

Satcher (2006)yaptığı çalışmada; ahlaki olarak, 1-4 spor yaşına sahip oyuncuların, 11-12 spor yaşına sahip oyunculardan daha fazla puanlar aldığını göstermiştir fakat bu durumun sahaya yansıması hakkında bir bilgi verilmemiştir (84).

Duygu (2022)yapmış olduğu araştırmada, oyuncuların sportmenlik tutumları biyolojik yaş ile incelendiğinde, 18-21 yaşlarda en düşükken, 26 ve üstü yaşlarda en yüksektir (85).

Oyuncuların biyolojik yaşı yükseldikçe, sportmenlik tutumlarının da yükseldiği ortaya konulmuştur.

Uysal (2022)yaptığı çalışmada, sportmenlik ve alt boyutları karşılaştırıldığında, biyolojik yaş açısından öğrenci grubunda sportmenlik algısı düşüncesinden yola çıkarak farklılık olduğu saptanmıştır (86).

Koçların mesleki değerlere uygun hareket etmesi hususunda oyuncular spor yaşına göre farklı yorum yapabilmektedir. Bunların aksine; (87), koçların etik olmayan tutumlar hususunda oyuncuların spor yaşına göre fark bulunmadığını vurgulamaktadır.

Antrenör ve oyuncuların, koçların mesleki değerleri yerine getirmesi hususunda farklı farklı yorumların olması kafa karıştırıcıdır. Koçlar ben mükemmelim derken, oyuncular koçlar tarafından gösterilen tutumların kusurları olduğunu düşünmektedir.

Antrenörler sergiledikleri davranışlar ile sporcuların; performansını, motivasyonunu, tükenmişliğini, ahlaki davranışlarını ve takım birlikteliğini etkileyebilmektedir.

Sarıkol (2021) yaptığı çalışmada, Sporda Ahlaktan Uzaklaşma ortalama değerleri ve Antrenör Etik Dışı Davranışları spor yaşı açısından anlamlı olarak değişmemektedir (88).

Yaş arttıkça antrenörlerin etik dışı davranışlarına yönelik sporcu algılarının arttığını belirtmiştir. Genç sporcuların hayatın başında olmaları veya yaş seviyelerinin yükselmesiyle beraber koçlarının umut ettiğinin daha da çok olmasıyla ortaya koyulabilir.

Antrenörlerin etik dışı davranışlarına ilişkin oyuncu beklentileri yükseldikçe, ahlak dışına çıkma düzeyleri de benzer şekilde yükselebilmektedir. Bu oranda, antrenörlerin davranışlarının sporcular tarafından sergilenen etik dışı davranışların hayati belirleyicisi olduğunu söyleyebilir.

Oyunculuk seviyesi yüksek ya da düşükte olsa koçların oyuncularına rol model olması umut edilirken, koçlar; üstlerindeki baskı, istenilen şeylerin uçukluğu ve hırsları yüzünden kazanma adına etik dışı davranışlar gösterebilirler ve sporcularını bu yöne sürükleyebilmektedirler.

Sporun ihtiyacı olan hoşgörü ve eşitlik uygulamalarına rol model olacak bir barış altyapısı tarihi kapsayacak şekilde göz önüne alınıp değerlendirilmesi, ülkemiz sporunun gelecekteki yerini belirlemesinde önemli bir katkısı olacaktır (48).

Belemir ve ark.'nın yaptığı çalışmada, oyuncular koç davranışlarını spor yapma yaşı değişkenine göre gözlemlediğinde bir farklılık vurgulanmamıştır; fakat 10 yıl ve üstü spor yaşı olan oyuncuların 3-9 yıl spor yaşı olan oyunculara istinaden daha çok olduğu vurgulanmıştır. Ek olarak 10 yıl ve üstü spor yaşı olan oyuncuların olumsuz koç tutumlarından etkilendiği ortaya koyulmuştur. Oyuncuların gözlemleri açısından olumlu koç

tutumları 18-25 yaşlarda en yüksekte iken, olumsuz koç tutumları 45-53 yaşlarda en yüksektedir (89).

Ünal (2021)yaptığı çalışmada, oyuncuların koçlarını mesleki ilkelere göre değerlendirmesinde biyolojik yaş değişkeni açısından değerlendirmelerinde anlamlı bir fark görülmektedir. Oyuncuların koçlarını mesleki ilkelere göre değerlendirmesinde spor yapma yaşı değişkeni açısından değerlendirmelerinde anlamlı bir fark görülmektedir (90).

SONUÇLAR

Yapılan çalışmada basketbol sporcularının basketbol antrenörlerinin sportmenlik davranışların incelenmesi görüşleri biyolojik yaş ve basketbol yaşı değişkenlerine bakarak incelenip fikir oluşması hedeflenmektedir.

Bu açıdan ortaya çıkmış olan veriler değerlendirilmiştir.

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinin (α=0.924)yüksek derecede güvenilir çıktığı karşımıza çıkmaktadır.

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden*($\bar{X}$=4.31, SS=0.50)*, Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.23, SS=0.55)*, Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.11, SS=0.65)*, Sportmenliğin Öğretilmesi alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.36, SS=0.55)*, Sportmenliğin Desteklenmesi alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.31, SS=0.57)*, Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.29, SS=0.58)*, Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeğinden *($\bar{X}$=4.56, SS=0.52)* almıştır.

Biyolojik yaş ve basketbol yaşı ile kullanılan ölçek değerlendirildiğinde, aralarında beklenen düzeyde bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden puanları basketbol yaşı grubu değişkenine bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05)*.6-10 yıl basketbol grubu ve 11-15 yıl basketbol grubu olanların 1-5 yıl basketbol grubu olanlardan daha fazla, 6-10 yıl basketbol grubu olanların 15 yıl üstü basketbol grubu olanlardan daha çok puan topladığı vurgulanmaktadır.

Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması alt ölçeğinden puanları basketbol yaşı değişkenine bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05)*. 6-10 yıl basketbol grubu olanların 1-5 yıl basketbol grubu olanlardan daha çok puan topladığı vurgulanmaktadır.

Ölçeğin alt boyutlarında basketbol yaşı grubuna bakarak incelendiğinde kayda değer bir farkın olmadığı bulunmaktadır*(p>0.05)*.

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden verileri biyolojik yaş grubuna bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05)*.21-30 yaş arası olan grup 16-20 yaş grubu olanlardan daha fazla, 21-25 yaş grubu olanların 30 yaş üstü olan gruptan daha çok puan topladığı bulunmuştur. Bu veriler ışığında en yüksek puanı 21-25 yaş grubu toplamıştır.

Sportmenliğin Öğretilmesi alt ölçeğinden verileri biyolojik yaş grubuna bakarak incelendiğinde kayda değer bir farklılığın ortaya çıktığı görülmüştür*(p<0.05)*. 21-30 arası yaş olanların 16-20 yaş grubu olanlardan daha fazla, 21-25 yaş grubu olanların 30 yaş üstü olan gruptan daha çok puan topladığı bulunmuştur.

Ölçeğin alt boyutlarında biyolojik yaş grubuna bakarak incelendiğinde kayda değer bir farkın olmadığı bulunmaktadır*(p>0.05)*.

Literatüre bakıldığında antrenörlerinin etik dışı tutumları ile ilgili oyuncu algılarında sporcu düzeyine göre bazı çalışmalarda değiştiği, bazı çalışmalarda değişmediği görülmektedir. Bu durumun araştırmalardaki örneklemlerin farklılaşmasından (sayı, meslek, eğitim düzeyi vb.) sosyal ve kültürel değişimlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Literatüre bakıldığında, sporcuların biyolojik yaşı yükseldikçe sportmenlik düşüncelerinin de yükseldiği; tam tersi biçimde biyolojik yaş düştükçe sportmenlik düşüncelerinin yükseldiği sonucunu bulan çalışmalar vardır.

ÖNERİLER

1. Sporcuların saha içi ve dışı davranışları gözlemlemeli ve etkili bir lider olunmalıdır.
2. Sağlıklı bir iletişimin ve saldırgan davranışlarla başa çıkmanın merkezde olduğu bilimsel yayınlardan veya psikolojik danışmanlardan yararlanılmalıdır.
3. Antrenörler, sporcuları saldırgan olmayan örnekleri göstererek eğitmelidir.
4. Sporcuları sportmenlik dışı hareketlere yönlendiren antrenörlere federasyon tarafından ceza verilmelidir. Ayrıca antrenörler müsabaka öncesi rakibe olumsuz ifadeler kullanmamalıdır.
5. Altyapı ve okul müsabakalarında sportmenliği teşvik edici uygulamalar gerçekleştirilmelidir.
6. Sporda etik ilkeler, sporun tüm paydaşlarıyla tartışılarak oluşturulmalıdır. Fikir birliğine varılan ilkeler yasal metinlerde yerini almalıdır. Oluşturulan bu ilkeler, spor alanlarında herkesin görebileceği yerlere asılmalı ve sürekli olarak gündemde tutulmalıdır.
7. Antrenör bir oyuncu için bir rol model, ilerleme gösterebilmesi için de etkili bir unsurdur.
8. Antrenörler; sporcuların özellikleri, durumsal faktörleri, kendi özellikleri gibi öğeleri ortaya koyarak kendisine uyan tutumu seçmek zorundadır.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, basketbol sporcularının antrenörlerinin sportmen davranışları hakkındaki görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesidir. Bilinmektedir ki antrenörler sporcuları için negatif/pozitif yönleriyle rol model kimlikleriyle de örnek alınabilmektedirler. Çalışma da -gönüllü katılımla- araştırma kapsamına alınan sporcuların antrenörlerinin hangi durumlarda sportmen davranış gösterip, göstermediğini ortaya konması hedeflendi. Araştırmaya, 100 basketbol sporcusu katılmış olup, "Antrenör Sportmen Davranış Ölçeği", Google Drive üzerinden online ankete dönüştürülerek katılımcılara internet üzerinden uygulandı.

Araştırmaya 12-15 yaş arasında 1 sporcu, 16-20 yaş arasında 13 sporcu, 21-25 yaş arasında 62 sporcu, 26-30 yaş arasında 10 sporcu ve 30 yaş ve üstünde 14 sporcu katıldı. Çalışmaya katılanlardan elde edilen veriler SPSS 25 programına uygun bir şekle getirilmiş ve kodlanarak buraya aktarıldı. Örneklem sayısı 100 olduğu için *(n≥30)* Kolmogorov Smirnov testinin p değeri kontrol edildi. Tüm ölçek ve alt boyutlarda p değeri 0.05'den küçük olduğu için normal dağılmadığına karar verildi. Uygulanan çalışmanın veri analizi boyunca %95 güvenilirlik aralığı temel alındı. Nicel veriler karşılaştırılırken parametrik olmayan 3 veya daha fazla grup arasındaki farkı analiz etmek için Kruskal Wallis-H testi uygulandı. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişki Spearman Korelasyon Analizi ile test edildi. Kullanılan ölçek olan Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinin (α=0.924) güvenirliği yüksek derecede güvenilir olduğu kabul edildi.

Biyolojik Yaş, Basketbol Yaşı ileAntrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeği sonuçları incelendiğinde, anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı saptanmıştır (p>0.05). Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden puanları basketbol yaşı grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir *(X^2=7.97, Sd.=3, p<0.05).* Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması alt ölçeğinden alınan puanları basketbol yaşı grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir *(X^2=17.88, Sd.=3, p<0.05).* Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması, Sportmenliğin Öğretilmesi, Sportmenliğin Desteklenmesi, Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması, Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeği basketbol yaşı grubuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir *(p>0.05).*

Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinden puanları yaş grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir *(X^2=13.97, Sd.=4, p<0.05).* Sportmenliğin Öğretilmesi alt ölçeğinden puanları yaş grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir *(X^2=17.88, Sd.=4, p<0.05).* Sportmenliğe Yönelik Beklenti Oluşturulması, Sportmenlik Dışı Davranışın Cezalandırılması, Sportmenliğin Desteklenmesi, Kazanmanın Sportmenlikten Öncelikli Olması, Sportmenliğe Yönelik Model Oluşturulması alt ölçeği yaş grubuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir *(p>0.05).*

Anahtar Kelimeler: basketbol, sportmenlik, antrenör, yaş, basketbol yaşı.

EXAMINATION OF THE OPINIONS OF THE BASKETBALL ATHLETES' COACHES ON THE SPORTSMANING BEHAVIOR

SUMMARY

The aim of thisresearch is to obtain and evaluate the opinions of the coaches of basketball players about their sportsman behaviors. It is known that coaches can also be taken role models for their players with their negative/positive aspects.

In the study, it was targeted to reveal in which situations the coaches of the players who were included in there search with voluntary participation whether they showed sportsman behavior or not. 100 basketball athletes participated in there search and the "CoachSportsmanBehaviorScale" was turned into an online survey via Google Drive and applied to the participants over the internet. 1 player between the ages of 12-15, 13 players between the ages of 16-20, 62 players between the ages of 21-25, 10 players between the ages of 26-30 and 14 players aged 30 and older participated in there search. The data obtained from the study participants were suited to a form in accordance with the SPSS 20 program and transferred here by coding.

Since the sample size was 100 ($n \geq 30$), the p value of the Kolmogorov Smirnov test was checked. It was decided that it was normally distributed because the p value was less than

0.05 in all scales and sub-dimensions. Through the data analysis of theappliedstudy a 95% confidence interval was taken as a basis.When comparing quantitative data, Kruskal Wallis-H test was applied to analyze the difference between 3 or more non-parametric groups. The connection between the variables of the study was tested by using Spearman Correlation Analysis. Thescale, which was used as the Sportsmanlike Behavior Scale of Coaches (α=0.924), was considered quitereliable.

According to the comparison of biological age with Basketball Age, when the results of the Coaches Sportsman Behavior Scale were examined, it was found that there was no significant difference ($p>0.05$). The scores of the coaches from the Sportsman Behavior Scales howed a significant difference in accordance with the basketball age group variable ($X2=7.97$, Sd.=3, $p<0.05$).

The scores obtained from the leading to Sportsman Expectation Subscales how a significant difference according to the basketball age group variable ($X2=17.88$, Sd.=3, $p<0.05$). The scores obtained from the creating an Expectation for Sportsman Subscales how a significant difference according to the basketball age group variable ($X2=17.88$, Sd.=3, $p<0.05$). The subscale of Punishment of Unsportsman Behavior, Teaching Sportsman, Supporting Sportsman, Priority of Winning as well as Sportsman, Creating a Model for Sportsman does not differ significantly according to the basketball age group ($p>0.05$).

The scores of the coaches from the Sportsman Behavior Scales how a significant difference in regard to the age group variable ($X2=13.97$, Sd.=4, $p<0.05$). The scores from the Teaching of Sportsman subscales how a significant difference according to the age group variable ($X2=17.88$, Sd.=4, $p<0.05$).

The subscale of Creating an Expectation for Sportsman, Punishment of Unsportsman Behavior, Supporting Sportsman, Priority of Winning as well as Sportsman, Creating a Model for Sportsman does not differ significantly according to age group ($p>0.05$).

Keywords:basketball, sportman, coach, age, basketballage

KAYNAKLAR

1. Certel Z, Alkış A, Gürpınar B. Antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin antrenör ve sporcu gözüyle değerlendirilmesi. Mediterranean Journal of Humanities 2018;VII(2),223-231.

2. Elik T. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Futbol Takımlarında Amatör Olarak Futbol Oynayan Sporcuların Sportmenlik Yönelimleri Ve Empatik Eğilimleri Düzeyleri.(Yüksek lisans tezi) İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı; 2017.

3. Yıldıran İ. Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2005;10(1),3-16.

4. SezenG, Yıldıran İ. Beden eğitimi öğretmenlerinin futbolda fair play'e ilişkin olumlu ve olumsuz davranışlara yaklaşımlarının incelenmesi. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi 2007;ISSN:1306-4371 Cilt:2 Sayı:1.

5. Mirzeoğlu N. Spor Bilimlerine Giriş. Spor Yayınevi ve Kitabevi, 2011.

6. Balçıkanlı GS, Yıldıran İ. Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. Spormetre Beden eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2011;9(2):49-56.

7. Loland S. Fair Play In Sport: A Moral Norm System. Routlend-Ge, London, 2002: 1-9.

8. Kaidal A, Badaki OL, Sanusi AA. Sports and conflict prevention; the way forward for global peace. Journal of Sports and Physical Education2014;1(7):18-21.

9. Tanrıverdi H. Spor ahlakı ve şiddet. The Journal of Academic Social Science Studies2012;5(8):1071-93.

10. Teke, E. Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Fair Play Davranışına Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi)Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı;2018.
11. Güven Ö. Türklerde spor kültürü. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları,1999.

12. Erişim C. Spor, olimpiyatlar, ahlak ve fair play. Toplumsal Açıdan Spor 2006.

13. Kocaer G. Beden Eğitini Ve Spor Öğretmenleri Ve Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum, Serbest Zaman İlgilenim ve Rekreasyon Faaliyetlerine Yönelik Fayda Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Bartın ili örneği). (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü;2019.

14. Wilson B. Sport and Peace. Spor Bilimlerine Giriş. Oxford University Press;2012.

15. Özçakır S. Tarih temeller; eski çağlarda spor. Mirzeoğlu, N(Ed.), Spor Bilimlerine Giriş, Ankara:Spor Yayınevi,2017.

16. Öntürk Y, Ekici S. Evalution of the effect of physical education and sports lessons on children. New Horizons in Social Sciences 2018.

17. Zorba E, Göksel AG. Türkiye'deki plaj hentbolu sporcularının spora başlamasına etki eden unsurlar ve spordan gelecek beklentileri. Journalof Human Sciences 2016;13(2):3092- 3101.

18. Şahin M. Spor ahlakı ve sorunları. İstanbul: İkinci Baskı. Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2009:75-99.

19. Konter E. Sporda stres ve performans,kuramlar ve kontrol etme teknikleri. İzmir: Birinci Baskı. Bassaray Basımevi,2010:20-22.

20. Erdemli A. İnsan, spor ve olimpizm. İstanbul: Birinci Baskı.Sarmal Yayınevi,1996:44.

21. Acet M. Sporda saldırganlık ve şiddet. İstanbul:Morpa Kültür Yayınları,2005:17- 25.

22. Karaküçük S. Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme. Ankara: Birinci Baskı, Gazi Kitabevi,2008:233-234.

23. Akgül DB.Basketbol Oyun Bölgelerine Göre Oyuncuların Bazı Fiziksel Ve Fizyolojik Özelliklerinin Karşılaştırılması. (Yüksek lisans tezi).İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı;2014.

24. Küçükoğlu MT. Etik değerler ve etiğin kurumsallaşması. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi,2012;4(1):177-185.

25. Cevizci A. Felsefeye giriş. İstanbul: Dördüncü Baskı. Sentez Yayıncılık,2007:268- 288.

26. Kavi E, Koçak O. Çalışma yaşamında etik. Bursa: Birinci Baskı. Ekin Basım Yayın,2013:109-156.

27. İşgüden B, Çabuk A. Meslek etiği ve meslek etiğinin meslek yaşamı üzerindeki etkileri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,2006;9(16): 59-86.

28. Pieper A. Etiğe giriş. Ankara: İkinci Baskı. Ayrıntı Yayınları,1999:24-70.

29. Dolaşır S. Antrenörlük etiği ve ilkeleri, Ankara: Gazi Kitabevi,2006:27-47.

30. ObuzÜ. Beden Eğitimi VeSpor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi) Adana:Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı;2009.

31. Tuncay T,Sunay İL. Sosyal hizmet uygulamasında empatiyi yeniden düşünmek. Toplum ve Sosyal Hizmet,2009;20(2),39-56.

32. Taşkıran E,Yenel F, GürbüzB. Danstaki etik değerler ölçeği: Ölçek geliştirme çalışması. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2009;14(1),11-16.

33. Şahin M. Spor ahlakı ve sorunları. Evrensel Basım Yayın,2015.

34. SoygüdenA.Sporda yaşanan örnek etik davranışların toplumsal karakterin oluşmasına etkileri. Helal ve Etik Araştırmalar Dergisi 2019;1(1),60-72.

35. Şahin M. Spor Eylemlerinde Etik Değer Sorunu. (Doktora Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı;2003.

36. Travers PD,ReboreRW.Foundationsof Education: Becoming A Teacher. Massachusetts:AllynAnd Bacon;2000.

37. Arslan F, ZiyagilMA, Bastık C. Examinationof moral decision-makingattitudesof elite malebasketballplayersandwrestlersaccordingtovariablesof sportexperienceandmother, fathereducation. Universal Journalof EducationalResearch 2018;6(3):378-385.

38. Sarı İ,KöleliNY.Antrenör kaynaklı destekleyici ve kısıtlayıcı güdüsel iklimin sporcuların tükenmişlik ve ahlaki karar alma tutumları ile ilişkisi. Spor Bilimleri Dergisi 2020;31(2),69-82.

39. Rosa BA. Ethicsin sport-guidelinesforteachers. Mafra: Luso-IllyrianInstituteFor Human Development 2015.

40. Çeviker A. Sporda antrenörlük meslek etiği (Bedensel Engelli Sporlar Örneği). Ankara: Akademisyen Kitapevi,2018.

41. Güngör E. Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak. İstanbul: Ötüken Yayıncılık,2000.

42. Çağrıcı M. Fairplay kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. Sportmetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi1981;II(2),S.49-53.

43. Durusoy F. "Spor ahlakı ve doping forumu", Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar, İstanbul,1991;9.

44. Erdemli A. Spor yapan insan. İstanbul: Birinci Baskı. E Yayınları,2008:33-37.

45. Topkaya G. Hareket beden eğitimi spor üzerinde öğrenme ve öğretimin temelleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007.

46. Yapan HT. Spor Ahlakı-Beden Eğitimi Dersinde Ahlaki Eğitim. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü;1992.

47. Dever A. Spor sosyolojisi.Ankara: İkinci Baskı. Siyasal Kitapevi, 2015;132-155.

48. Toksöz İ. Dürüst ve adil yarışmanın Rodoplarda da yaşatılan derin izleri. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2020;*22*(2),82-99.

49. Atkinson RL, Atkinson RC, Smith EE,Bem DJ, Nolen-Hoeksema S. Psikolojiye giriş (Çev. Yavuz Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınları,2012.

50. KılıçS, Doğan S, Demiral Ö. Kurumların başarısında duygusal zekânın rolü ve önemi. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2007;14(1),209-230.

51. Pehlivan Z,Konukman F. Fairplay kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2004;*2*(2),49-53.

52. Yıldırım NS. Gençlik Ve Spor Merkezinde Düzenlenen Kurslara Katılan Gençlerin Fair Play Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla: MuğlaSıtkı Koçman Üniversitesi;2018.

53. PonsetiVerdaguer FJ, Cantallops J,BorràsRotger PA, Garcia Mas A. Doescheatingandgamesmanshipto be reconsideredregardingfair-play in grassrootssports. Revista De Psicología Del Deporte,2017;26(3),0028-32.

54. Keating JW. Sportsmanship as a moral category. ın: boxill j, editor. Sports Ethics: An Anthology. Blackwell Publishing,2003;63–71.

55. Keating JW. Sportsmanship as a moral category. ın: morganwj, meierkv, schneideraj, editors. ethics in sport. Human Kinetics,2001;7-20.

56. Funakoshi G, Nakasone G.TheTwentyGuidingPrinciples Of Karate, TheSpiritualLegacy Of The Master, Kodansha;2003.

57. Holt NL. (Ed.). Positiveyouthdevelopmentthroughsport. Routledge;2016.

58. Tel M. Türk toplum yaşantısında fairplay. International Journalof ScienceCultureandSport, Special Issue 2014;2(1):694–704.

59. Gencheva N,Angelcheva M,Marinov T, Ignatov I. Assessment of sportsmanshipıncase of ınstitutionalizedadolescents.Deprived Of ParentalCares. Journal Of Health, MedicineAndNursing 2017;42:103-109.

60. Fromm E. Erdem ve mutluluk. (Çev: Ayda Yörükan), T. İş Bankası Kültür Yayınları, 1994: No:325, Ankara: Doğuş Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şti. S. 21, 22, 31, 38, 261, 284.

61. BozdemirO. Basketbol Oynayan Farklı Eğitim Kademelerindeki Öğrencilerin Spor Ortamındaki Empati Becerileri ile Fair Play Davranışları Arasındaki İlişki (DoctoralDissertation) (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü;2017.

62. Yıldıran İ. Fairplay: kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2004;9(4),3-16.

63. Stornes T. Sportspersonship in elite sports: on theeffects of personalandenvironmentalfactors on thedisplay of sportspersonshipamong elite malehandballplayers. EuropeanPhysicalEducationReview 2001;7(3),283-304.

64. Yıldız E. Takım Sporları Yapan ve Spor Yapmayan 10-12 Yağ Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü;2019.

65. Tiryaki Ş. Spor psikolojisi, kavramlar, kuramlar ve uygulama. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi,2000:150-160.

66. Güner ÇB. Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı;2006.

67. Gergen KJ,Gergen MN, (Ed) Sociolpsychologie. 2nd Edition, NY:Springer-Verleg 1986;225.

68. Bostan G, Kılcıgil E. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencisi olan ve olmayan ankara üniversitesi öğrencilerinin saldırganlık boyutları.Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2008;6(3):133–140.

69. Dervent F,Arslanoğlu E, Şenel Ö. Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımla ilişkisi (İstanbul İli Örneği), Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 2010;7(1):523–525.

70. Erşan EE,Doğan O,Doğan S. Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. Klinik Psikiyatri Dergisi 2009;12(1).

71. Efek E. Atletizm Sporunun Stres, Atılganlık ve Sportmenlik Düzeyleriyle İlişkisi.(Doktora Tezi) Düzce: 021.

72. Erkal ME, Güven Ö, Ayan D. Sosyolojik açıdan spor. İstanbul: Genişletilmiş 3. Basım.Der Yayınları,1998.

73. Bensiz A. Amatör Futbolcuların Algılarına Göre Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bartın: Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü;2016.

74. Chelladurai P. Leadership in sports. Handbook Of SportPsychology 2007;3,113-135.

75. Deci EL, Ryan RM. IntrinsicMotivationAnd Self DeterminationIn Human Behavior. Newyork Plenum;1985.

76. Deci EL,Ryan RM. "Facilitating optimal motivationandpsychologicalwell-beingacrosslife'sdomains. CanadianPsychology/PsychologieCanadienne 2008;49(1),14.

77. Aytunga O,Altınkurt Y, Yılmaz K, Hatipoğlu S. Öğretmenlerin eğitim inançları ile öğrenen özerkliğini destekleme davranışları arasındaki ilişki. TurkishJournal Of EducationalStudies 2014;1(1).

78. Felton L, Jowett S. "What do coaches do" and "how do they relate": Theireffects on athletes' psychologicalneedsandfunctioning. ScandinavianJournal Of Medicine&ScienceIn Sports 2013;23(2),E130-E139.

79. Bartholomew KJ,Ntoumanis N, Thøgersen-Ntoumani C.Thecontrolling interpersonal style in a coachingcontext: Development andinitialvalidation of a psychometricscale. Journal Of SportAndExercisePsychology 2010;32(2),193-216.

80. Fenton SA,Duda JL,Quested E, Barrett T. Coachautonomysupportpredictsautonomousmotivationanddailymoderate-to-vigorousphysicalactivityandsedentary time in youthsportparticipants. psychology of sportandexercise 2014;15(5),453-463.

81. Sezen-Balçıkanlı G, Aktaş İ,Sezen M. Antrenörlerin sportmen davranış ölçeğinin Türkçe uyarlama çalışması. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2018;16(4),236-245.

82. Kavussanu M,Seal AR, Phillips DR. Erkek futbol takımlarında gözlemlenen prososyal ve antisosyal davranışlar: ergenlik dönemindeki yaş farklılıkları ve motivasyonel değişkenlerin rolü. Uygulamalı Spor Psikolojisi Dergisi 2006;18(4),326-344.

83. Gürpınar, B.Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar Ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi;2009.

84. Satcher ND. Lise Sporcularının ve Sporcu Olmayanların Sosyal ve Ahlaki Muhakemeleri; 2006.

85. Duygu B. Spor Federasyonu Çalışanlarının Kamu Hizmeti Motivasyonları ile Örgütsel Özdeşleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi;2022.

86. Uysal E. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ve Sportmenlik Anlayışlarının Bazı Parametrelere Göre İncelenmesi;2022.

87. Çeviker A. Sporda antrenörlük meslek etiği (Bedensel Engelli Sporlar Örneği). Akademisyen Kitabevi,2018.

88. Sarıkol E.Farklı Branş Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmalarında Antrenörlerin Etik Dışı Davranışlarının Etkisi;2021.

89. Belemir ÇİK, Küçük V. Sporcular tarafından algılanan antrenör davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. EurasianResearch İn SportScience 2019;4(1),7-17.

90. Ünal E. Kadın Voleybolcuların Antrenörlerinde Gözlemledikleri Etik Ve Etik Dışı Davranışlar;2021.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Antrenörlerin Sportmen Davranış ÖlçeğininNormallik Analizi Sonuçları……..23

Tablo 2. Antrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları…….23

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri……...24

Tablo 4. Antrenörlerin Sportmen Davranış ÖlçeğindenElde Edilen Puanların Tanımlayıcı Değerleri……25

Tablo 5. Antrenörlerin Sportmen Davranış ÖlçeğindenElde Edilen Puanların Tanımlayıcı Değerleri……26

Tablo 6. Antrenörlerin Sportmen Davranış ÖlçeğindenElde Edilen Puanların Tanımlayıcı Değerleri……28

Tablo 7. Yaş, Basketbol Yaşı ileAntrenörlerin Sportmen Davranış Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri……29

Tablo 8. Basketbol Yaşı Grubuna Göre Antrenörlerin Sportmen Davranış ÖlçeğindenElde Edilen Puanların Karşılaştırılması……30

Tablo 9. Yaş Grubuna Göre Antrenörlerin Sportmen Davranış ÖlçeğindenElde Edilen Puanların Karşılaştırılması……32

ÖZGEÇMİŞ

EKLER

EK-1

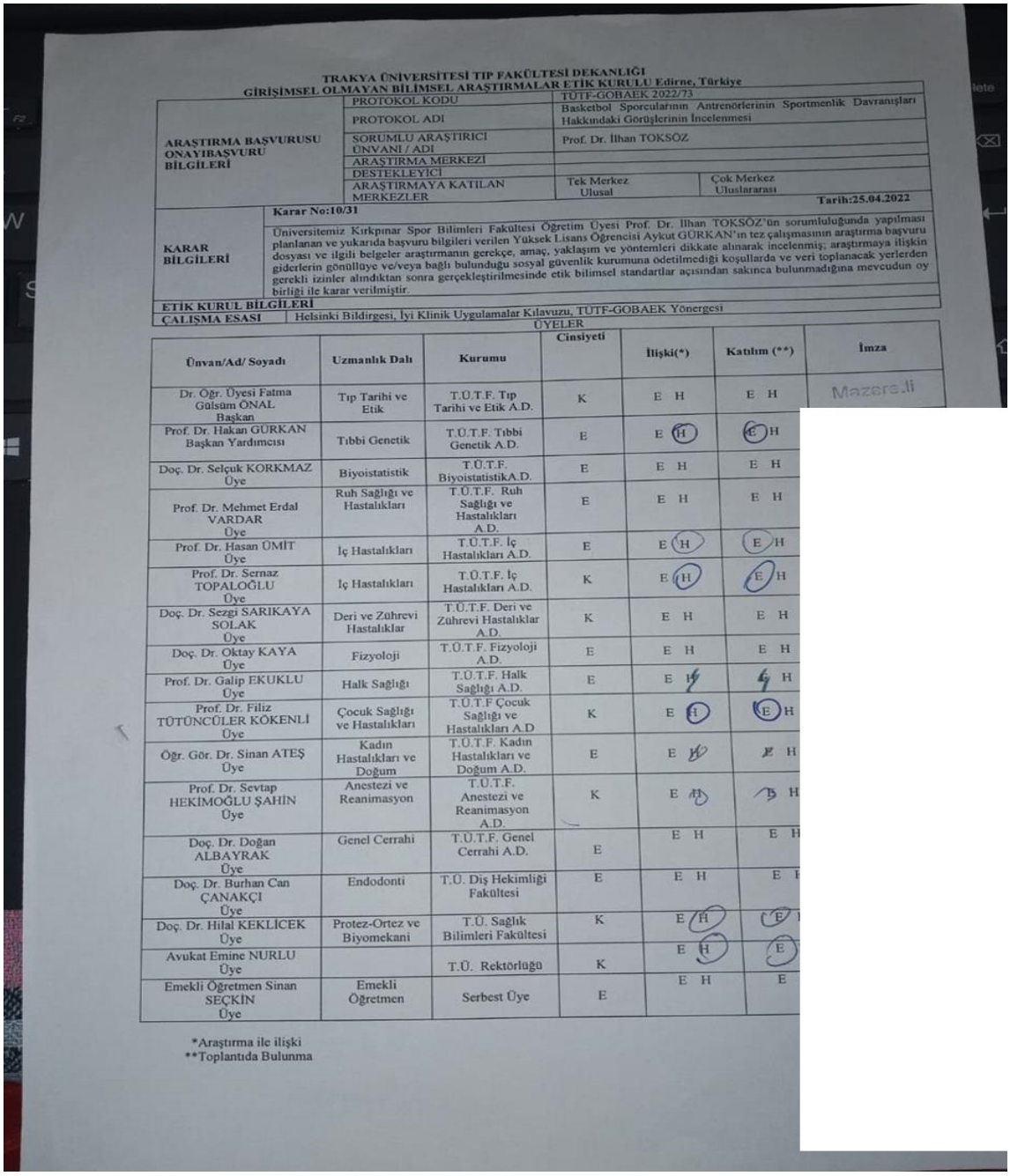

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
GİRİŞİMSEL OLMAYAN BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU Edirne, Türkiye

ARAŞTIRMA BAŞVURUSU ONAYIBAŞVURU BİLGİLERİ	PROTOKOL KODU	TÜTF-GOBAEK 2022/73	
	PROTOKOL ADI	Basketbol Sporcularının Antrenörlerinin Sportmenlik Davranışları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi	
	SORUMLU ARAŞTIRICI ÜNVANI / ADI	Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ	
	ARAŞTIRMA MERKEZİ		
	DESTEKLEYİCİ		
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	Tek Merkez Ulusal	Çok Merkez Uluslararası

Tarih:25.04.2022

KARAR BİLGİLERİ	**Karar No:10/31** Üniversitemiz Kırkpınar Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İlhan TOKSÖZ'ün sorumluluğunda yapılması planlanan ve yukarıda başvuru bilgileri verilen Yüksek Lisans Öğrencisi Aykut GÜRKAN'ın tez çalışmasının araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş; araştırmaya ilişkin giderlerin gönüllüye ve/veya bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumuna ödetilmediği koşullarda ve veri toplanacak yerlerden gerekli izinler alındıktan sonra gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakınca bulunmadığına mevcudun oy birliği ile karar verilmiştir.
ETİK KURUL BİLGİLERİ	
ÇALIŞMA ESASI	Helsinki Bildirgesi, İyi Klinik Uygulamalar Kılavuzu, TÜTF-GOBAEK Yönergesi

ÜYELER

Ünvan/Ad/ Soyadı	Uzmanlık Dalı	Kurumu	Cinsiyeti	İlişki(*)	Katılım (**)	İmza
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gülsüm ÖNAL Başkan	Tıp Tarihi ve Etik	T.Ü.T.F. Tıp Tarihi ve Etik A.D.	K	E H	E H	Mazere.li
Prof. Dr. Hakan GÜRKAN Başkan Yardımcısı	Tıbbi Genetik	T.Ü.T.F. Tıbbi Genetik A.D.	E	E (H)	(E) H	
Doç. Dr. Selçuk KORKMAZ Üye	Biyoistatistik	T.Ü.T.F. BiyoistatistikA.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Mehmet Erdal VARDAR Üye	Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	T.Ü.T.F. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Hasan ÜMİT Üye	İç Hastalıkları	T.Ü.T.F. İç Hastalıkları A.D.	E	E (H)	(E) H	
Prof. Dr. Sernaz TOPALOĞLU Üye	İç Hastalıkları	T.Ü.T.F. İç Hastalıkları A.D.	K	E (H)	(E) H	
Doç. Dr. Sezgi SARIKAYA SOLAK Üye	Deri ve Zührevi Hastalıklar	T.Ü.T.F. Deri ve Zührevi Hastalıklar A.D.	K	E H	E H	
Doç. Dr. Oktay KAYA Üye	Fizyoloji	T.Ü.T.F. Fizyoloji A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Galip EKUKLU Üye	Halk Sağlığı	T.Ü.T.F. Halk Sağlığı A.D.	E	E H	H	
Prof. Dr. Filiz TÜTÜNCÜLER KÖKENLİ Üye	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	T.Ü.T.F Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.D	K	E (H)	(E) H	
Öğr. Gör. Dr. Sinan ATEŞ Üye	Kadın Hastalıkları ve Doğum	T.Ü.T.F. Kadın Hastalıkları ve Doğum A.D.	E	E H	H	
Prof. Dr. Sevtap HEKİMOĞLU ŞAHİN Üye	Anestezi ve Reanimasyon	T.Ü.T.F. Anestezi ve Reanimasyon A.D.	K	E H	H	
Doç. Dr. Doğan ALBAYRAK Üye	Genel Cerrahi	T.Ü.T.F. Genel Cerrahi A.D.	E	E H	E H	
Doç. Dr. Burhan Can ÇANAKÇI Üye	Endodonti	T.Ü. Diş Hekimliği Fakültesi	E	E H	E H	
Doç. Dr. Hilal KEKLİCEK Üye	Protez-Ortez ve Biyomekani	T.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi	K	E H	(E) H	
Avukat Emine NURLU Üye		T.Ü. Rektörlüğü	K	E (H)	(E) H	
Emekli Öğretmen Sinan SEÇKİN Üye	Emekli Öğretmen	Serbest Üye	E	E H	E H	

*Araştırma ile ilişki
**Toplantıda Bulunma

EK-2

Gülfem SEZEN-BALÇIKANLI[1] İsmail AKTAŞ[2] Mehmet SEZEN[3]

NOT: Kaynak gösterildiği takdirde ölçek izin almadan kullanılabilir.

EK-3

BASKETBOL SPORCULARININ ANTRENÖRLERİNİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Bu anketin amacı, bir yüksek lisans tezi için veri toplayarak basketbol antrenörlerinin saha içi veya dışı sporcularına sportmen davranışlarıyla mı sportmenlik dışı davranışlarıyla mı örnek teşkil ettiğinin araştırılmasıdır. Anket aracılığı ile elde edilecek bilgilerin tamamı akademik amaçla kullanılacaktır. Vermiş olduğunuz cevaplar anonim kalarak, yanıtların kime ait olduğu bilinmeyecektir. Yanıtlar veri haline dönüştürülerek, bilgisayar ortamında analiz edilecektir. Bu bilgiler kesinlikle hiçbir kişi yada kurumla paylaşılmayacaktır. Araştırmanın kalitesi ve doğruluğu açısından, soruları samimi bir şekilde cevaplamanız bizim için çok önemli. Anlayışınız için şimdiden minnetlerimi arz ederim.

Aykut GÜRKAN

İletişim:

EK-4

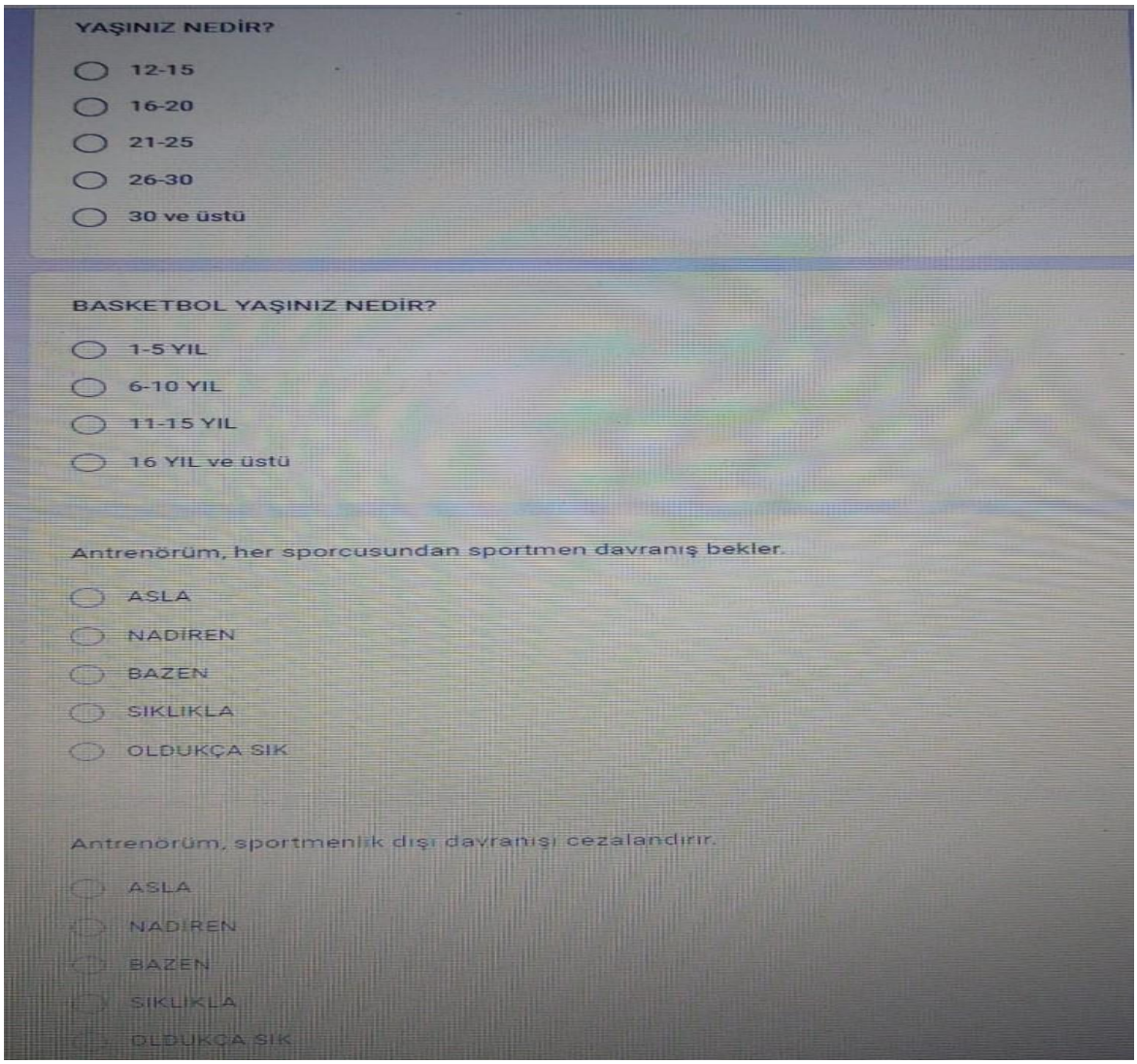

YAŞINIZ NEDİR?

- 12-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 30 ve üstü

BASKETBOL YAŞINIZ NEDİR?

- 1-5 YIL
- 6-10 YIL
- 11-15 YIL
- 16 YIL ve üstü

Antrenörüm, her sporcusundan sportmen davranış bekler.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, sportmenlik dışı davranışı cezalandırır.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

EK-5

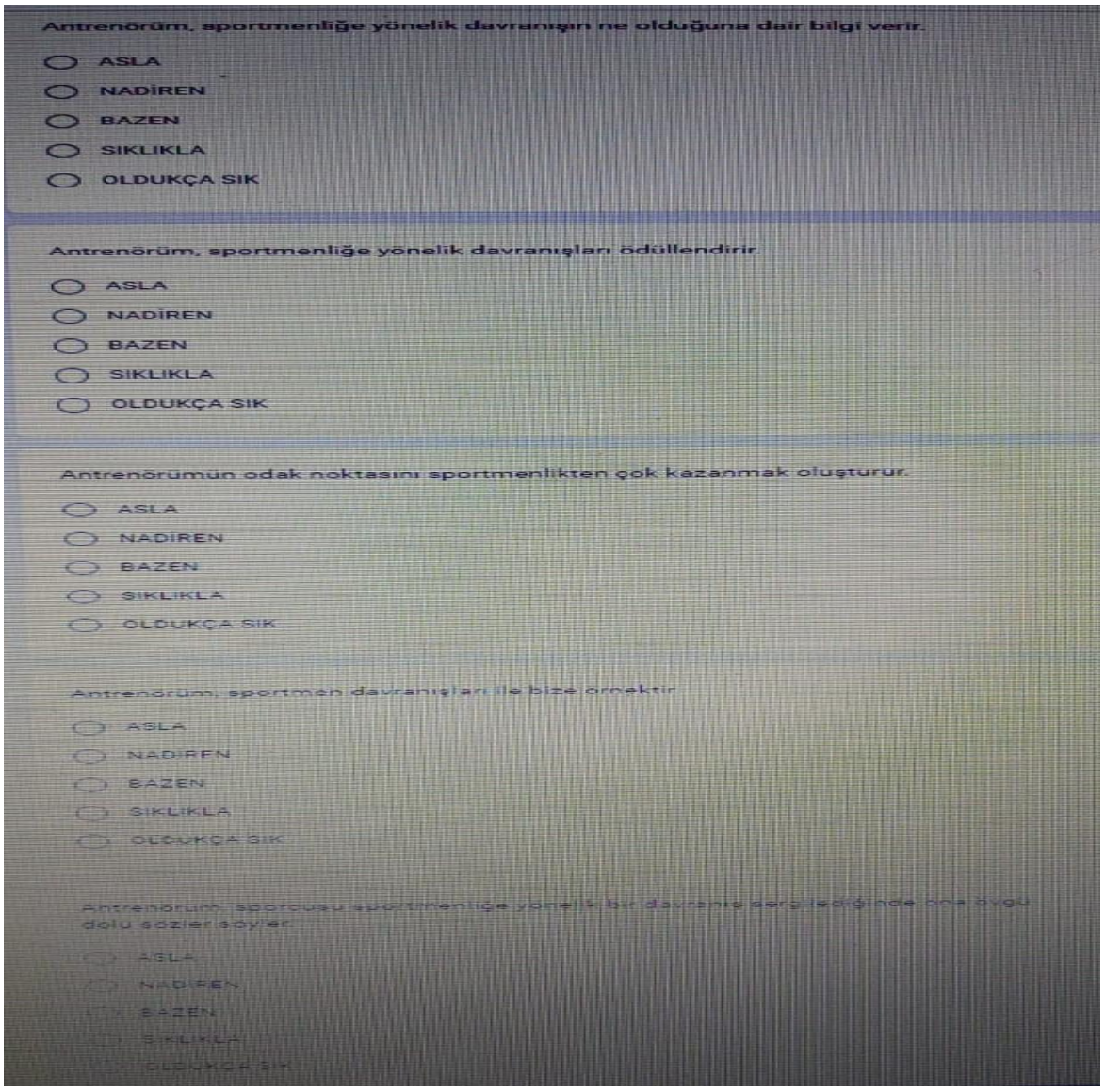
Antrenörüm, sportmenliğe yönelik davranışın ne olduğuna dair bilgi verir.
ASLA
NADİREN
BAZEN
SIKLIKLA
OLDUKÇA SIK
Antrenörüm, sportmenliğe yönelik davranışları ödüllendirir.
ASLA
NADİREN
BAZEN
SIKLIKLA
OLDUKÇA SIK
Antrenörümün odak noktasını sportmenlikten çok kazanmak oluşturur.
ASLA
NADİREN
BAZEN
SIKLIKLA
OLDUKÇA SIK
Antrenörüm, sportmen davranışları ile bize örnektir.
ASLA
NADİREN
BAZEN
SIKLIKLA
OLDUKÇA SIK
Antrenörüm, sporcusu sportmenliğe yönelik bir davranış sergilediğinde onu övgü dolu sözler söyler.
ASLA
NADİREN
BAZEN
SIKLIKLA
OLDUKÇA SIK

EK-6

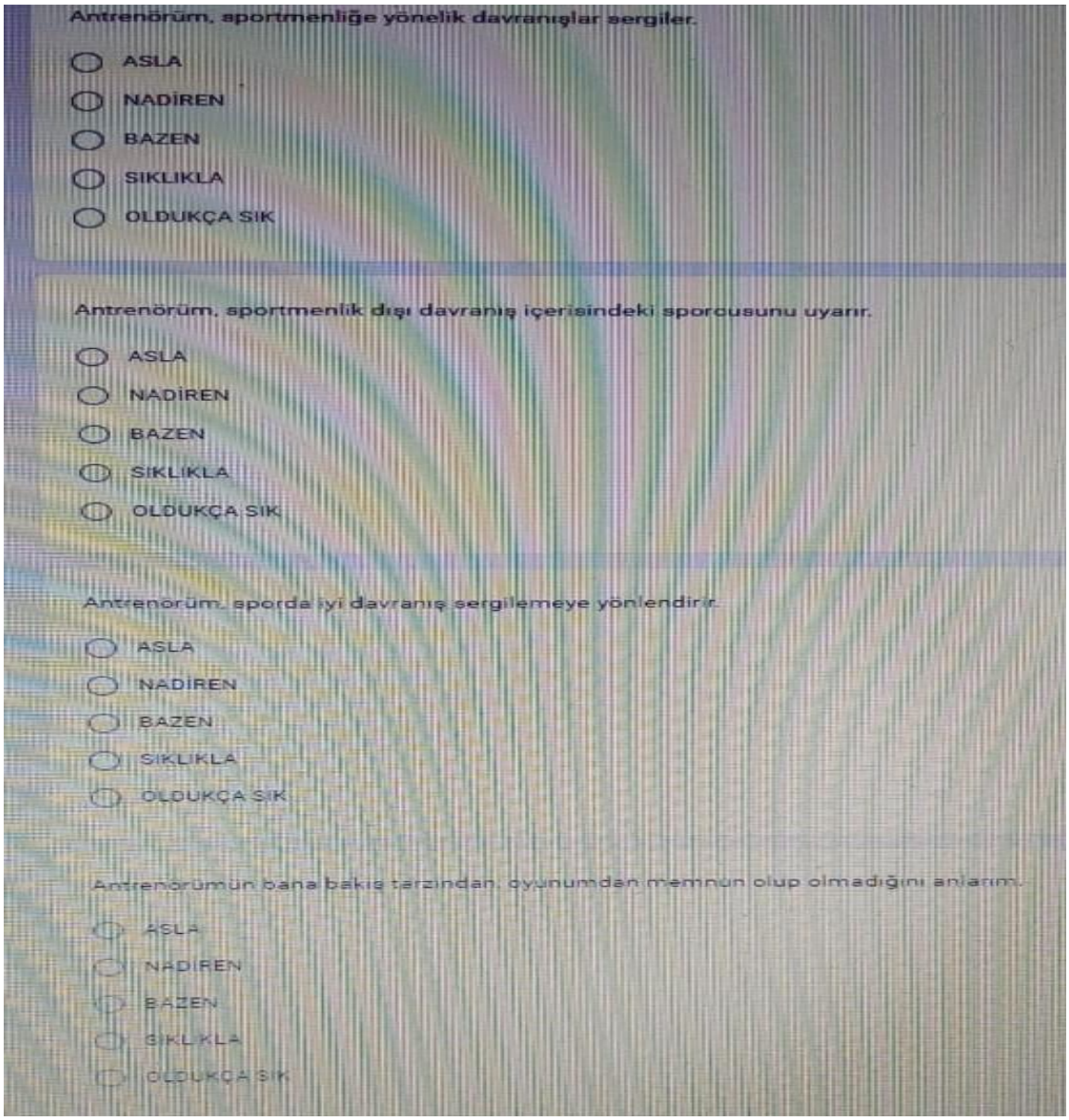

Antrenörüm, sportmenliğe yönelik davranışlar sergiler.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, sportmenlik dışı davranış içerisindeki sporcusunu uyarır.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, sporda iyi davranış sergilemeye yönlendirir.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörümün bana bakış tarzından, oyunumdan memnun olup olmadığını anlarım.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

EK-7

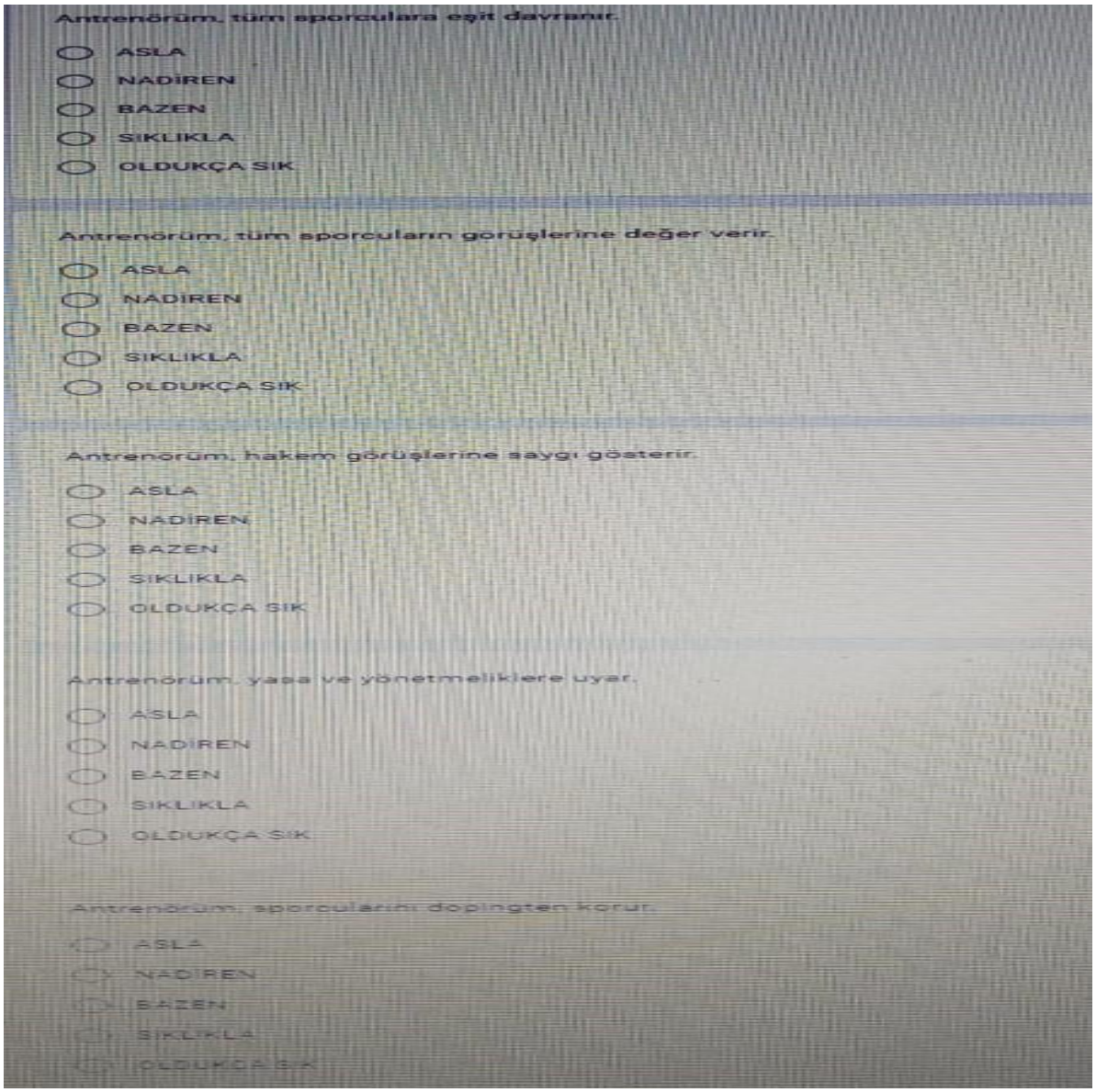

Antrenörüm, tüm sporculara eşit davranır.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, tüm sporcuların görüşlerine değer verir.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, hakem görüşlerine saygı gösterir.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, yasa ve yönetmeliklere uyar.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, sporcularını dopingten korur.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

EK-8

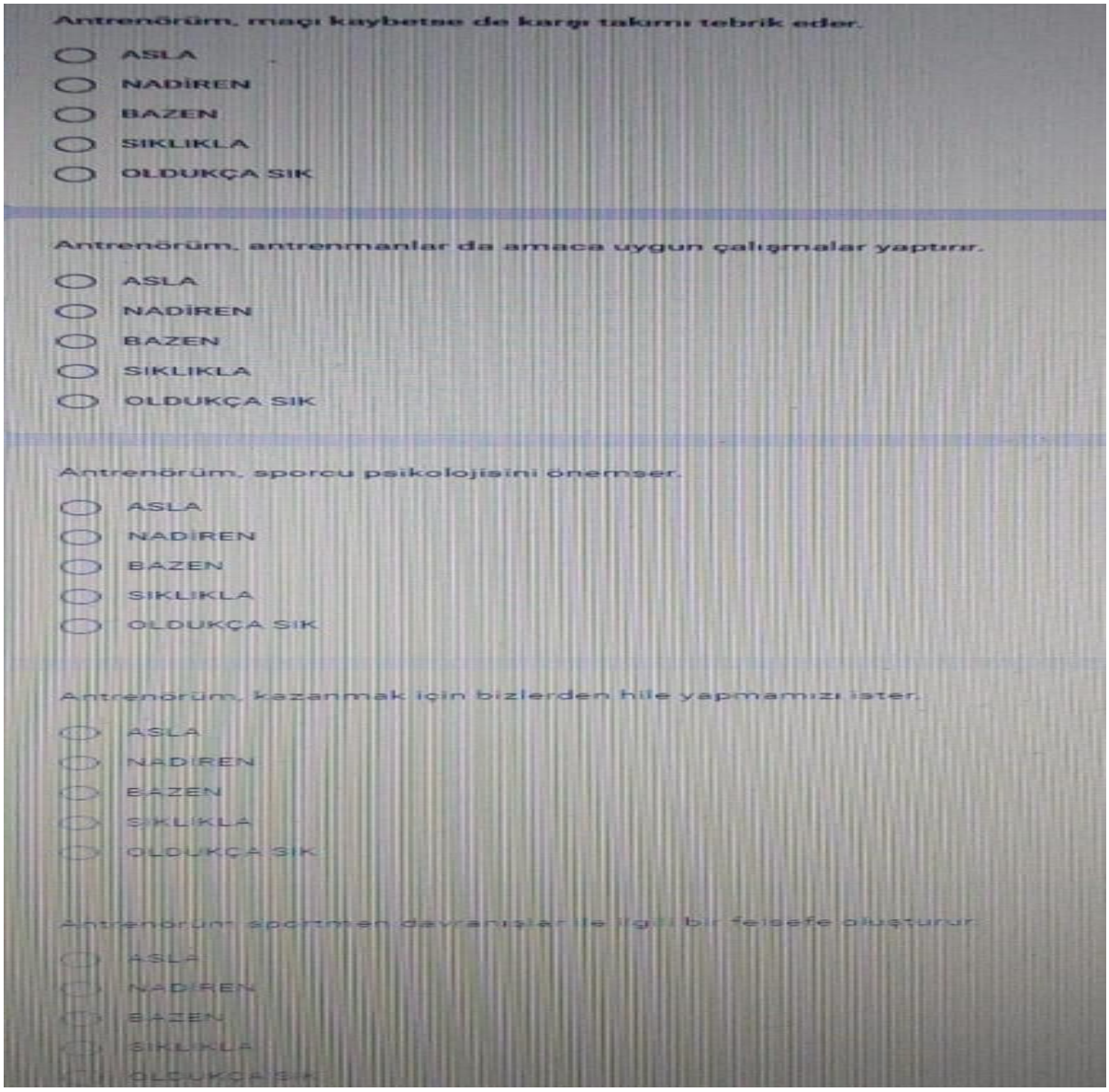

Antrenörüm, maçı kaybetse de karşı takımı tebrik eder.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, antrenmanlar da amaca uygun çalışmalar yaptırır.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, sporcu psikolojisini önemser.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm, kazanmak için bizlerden hile yapmamızı ister.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK

Antrenörüm sporcunun davranışlar ile ilgili bir felsefe oluşturur.

- ASLA
- NADİREN
- BAZEN
- SIKLIKLA
- OLDUKÇA SIK